

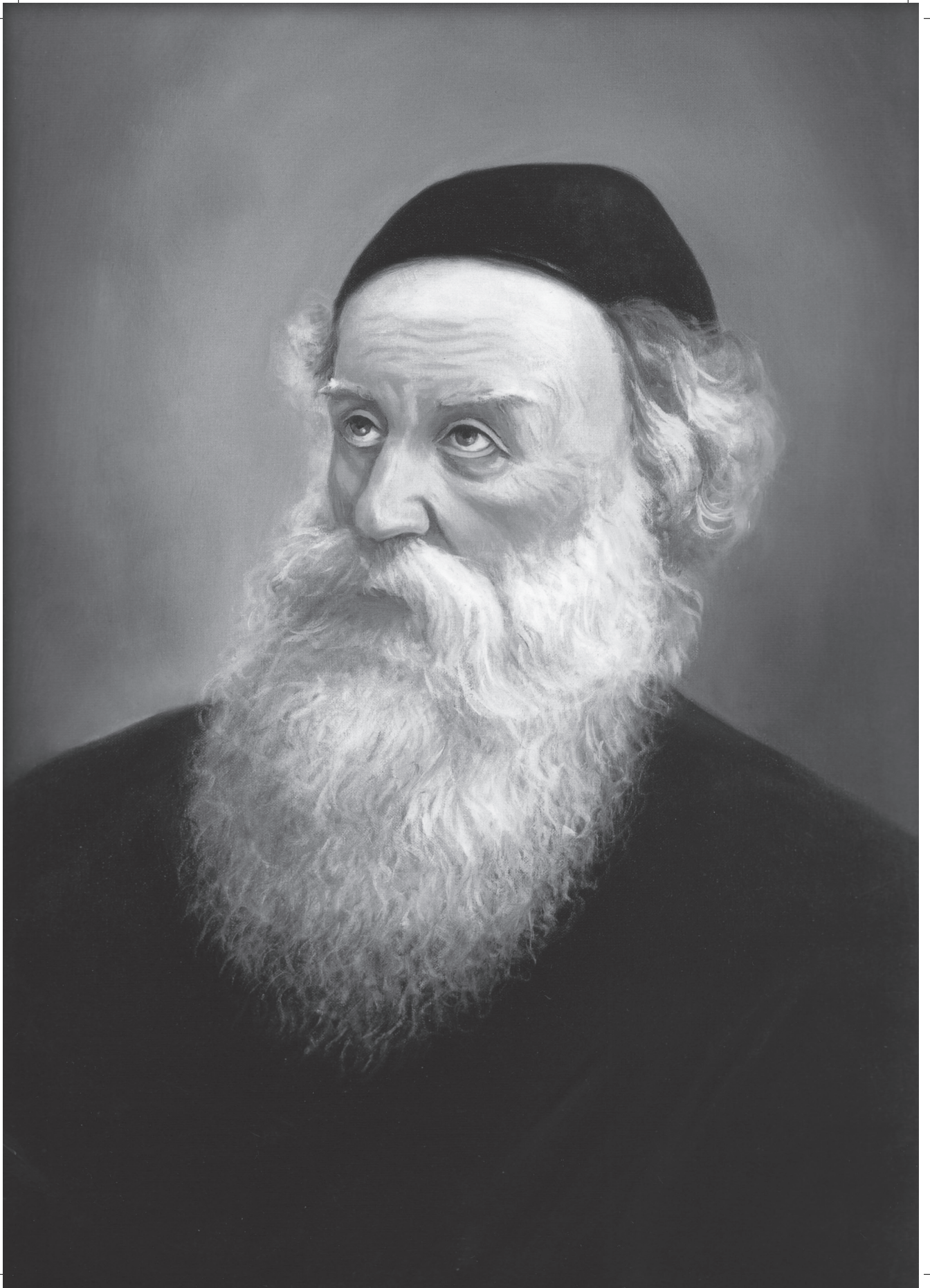
הלכתא כרב

לקט מגדולי ישראל
על מעלת שולחן ערוך הרה

מכון שולחן הרב

פתח דבר

ברגשי גיל וכבוד הננו מתכבדים להגיש לפום רבנן ותלמידהון שוחרי התורה ולומדיה, קובץ "הלכתא כרב" - תדפיס מתוך ספר העומד לראות אור על שולחן ערוך הרב של רבינו הגדול בעל התניא זיע"א.

הקובץ נחלק לשני שערים:

שער ראשון: הגאון האמיתי - ליקוט מיוחד מתוך ספריהם של גדולי ישראל על גודל מעלתו של רבינו והשולחן ערוך שלו.

שער שני: הרבי וש"ע הרב - ליקוט מתוך שיחותיו ואגרותיו הק' של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זיע"א.

שער זה נחלק לששה מדורים:

- א. איש פלאות - מעלתו של רבינו הזקן כמחבר השולחן-ערוך.
- ב. כרכא דכולה ביה - מאפייניו הייחודיים של השולחן-ערוך.
- ג. חלקי השו"ע - מהותם, אופיים וסגנונם של חלקי השו"ע.
- ד. הדפסת השו"ע - נחיצות העיסוק בהדפסת השולחן-ערוך.
- ה. הון יקר ועשיר - מעלת, עידוד וזירוז הלימוד בו.
- ו. דרכי הלימוד - הדרכות ועצות כיצד יש ללמוד ולהגות בו.

לצורך ליקוט החומרים נעזרנו ב'ספרי ההלכה של אדמו"ר הזקן' להרב יהושע מונדשיין ע"ה. 'מפתח לשיחות קודש' להרב מיכאל אהרן שי' זעליגסאהן. 'שולחן המלך' להרב אברהם שי' אלשוילי. ליקוט מהרב גדליה שי' אבערלאנדער. 'לקט הלכות ומנהגים לחג הפסח' להרב אברהם אשר שי' בלינוב. 'קובץ מעיינות החסידות' (ד).

תודה מיוחדת נתונה להת' דוב-בער שי' איירכמן על עזרתו בעריכת קובץ זה.

וזאת למודעי: כל הנדפס בקובץ זה הינו חלקי וראשוני בלבד, בדעתנו להוציא בעתיד הקרוב אי"ה קובץ מושלם ומסודר יותר.

הערות והארות ניתן לשלוח לפקס: 08-855323

או לדואר אלקטרוני: shulchanharav@gmail.com.

מכון 'שולחן הרב'

יום ההילולא כ"ד טבת תשע"ו

200 שנה להדפסת שולחן ערוך הרב בפעם הראשונה

מבחן הארצי בשולחן ערוך הרב, בני ברק

הקדמה

באנו להודיע בישראל נאמנה, אמיתת סיבת התעוררות רוח קדשו של אדונינו אבינו מורינו ורבינו האלקי הגאון נ"ע לחבר כמו חיבור השלחן ערוך הלכות בטעמיהן ונימוקן אחריהן.

כי כבר גלוי ונודע בשער בת רבים את כל תוקף ופרשת גדולת חכמתו ותבונתו מנעוריו, אשר בעודו בן ח"י שנה גמיר לכולא תלמודא עם כל נושאי כליהם ספרי הראשונים והאחרונים, לא הניח דבר גדול וכו'.

וכאשר היותו "בן עשרים לרדוף" לדעת את ה' כפי עומק תבונתו ורוחב דעתו, ואמיתת טהרת וקדושת לבבו הנאמן לפני ה', לא מצא בכל עיונו כדי המספיק למלאות כל עמקי משאלותיו, ובפרט בידיעת סתרי התורה וסודותיה המאירים לנפש באור החיים, כדי שביעה, להשביע נפשו ורוחו קדשו. מאת ה' היתה לו זאת שהורהו בדרכיו לילך באור ה', לכתת רגליו ולעלות לפני ולפנים להיכל קדשו של האי סבא קדישא אור עולם מופת הדור הגאון האלהי החריף מורינו ורבינו דוב בער נ"ע, מגיד מישרים דקהילא קדישא מיזעריטש, אשר רוח ה' הופיע עליו כנודע וכמפורסם. שמה מצא מרגוע לנפשו והשביע בצחצחות נפשו, ואכל מעץ החיים אילנא דאורייתא, וחי לעולם בחיי החיים, כמו שאמר הכתוב "צדיק באמונתו יחיה".

ובעודו עומד לפני ה' שם, נתעורר רוח קדשו של מורו ורבו סבא קדישא הנ"ל כיד ה' עליו השכיל, ומשמיא אסכימו על ידו לעשות אך טוב לישראל בדברי הברית, זו התורה הנגלית לנו ולבנינו, שהיא שקולה כנגד כל המצות, "וכל חפצים לא ישוו בה", ודרשו רז"ל "אפילו חפצי שמים כו'", ואין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה. וכמו שהאריך אדונינו אבינו מורינו ורבינו ז"ל בחיבורו בהלכות תלמוד תורה, בביאור מצות ידיעת התורה, שהיא חובה על כל אחד מישראל לידע כל תרי"ג מצות ופירושיהן כמו שניתנו למשה בסיני, שבביאוריהן ניתנו, כמו שנאמר "ואתנה לך את לוחת האבן והתורה" - זו תורה שבכתב, "והמצוה" - זו תורה שבעל פה.

ומפני שצרכי ישראל מרובים, ובפרט בצוק העתים הללו, שהיוקר יאמיר וטרדת הפרנסה מוטלת על כל אחד ואחד, בנפשו יביא לחמו, ועל כן דעתם קצרה מלבא בארוכה בעיון ים התלמוד והפוסקים, לידע מוצא הדין בארוכה, ומילתא בטעמא דווקא, וגם לגדולים אשר להם יד ושם בתלמוד, תכבד עליהם העבודה להכריע בין הפוסקים לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, על פי הסכמת האחרונים אשר מימיהם

אנו שותים ובדרכיהם אנו הולכים, כי ברוב המקומות יש דעות מחולקות, זה מקשה וזה מפרק, זה בונה וזה סותר, ובידי אדם אין ברירה שיבור לו דרך ישרה.

אשר על כן על כל דברי האגרת הזאת, משמיא אסכימו על ידיה דהרב הקדוש הנ"ל לחפוש בחפש מחופש בתלמידיו, למצוא איש אשר רוח אלהים בו, להבין ולהורות הלכה ברורה, מתון ומסיק אליבא דהלכתא, הלכות בטעמיהן, לעשות מלאכה זו על סדר השלחן ערוך אורח חיים ויורה דעה, שהן הדינים הנצרכים, שלהן מצוות קדימה על השאר, ולסדר כל פסקי דינים הבאים בשלחן ערוך ובכל האחרונים בלשון צח ומילתא בטעמא.

ויבחר בכבוד אדונינו אבינו מורינו ורבינו ז"ל, אשר בו בזמנו היה מלא וגדוש מים התלמוד והפוסקים, והפציר בו עד בוש, ואמר לו "אין נבון וחכם כמוך" לירד לעומקה של הלכה, לעשות מלאכה זו מלאכת הקודש, להוציא לאור תמצית ופנימיות טעמי ההלכות הנזכרים בכל דברי הראשונים והאחרונים, זקוקים שבעתים, כל דבר על אופניו בלי בילבול ותערובות, ופסק ההלכה המתברר ויוצא מדברי כל הפוסקים עד חכמי זמנינו.

והיתה התחלתו בהיותו יושב בשבת תחמוני במקום תחנות של הרב הקדוש הנ"ל, שם הואיל באר את התורה בהלכות ציצית והלכות פסח, ושניהם נגמרו שמה עד בואם שמה הני תרי צנתרי דדהבא, שבת אחים יחד, הגאונים המפורסמים קדושי עליון עמודי עולם, הרב מוהר"ר שמעלקא ואחיו הרב מ"ו פנחס נ"ע, טרם נסיעתם על כסא הרבנות למדינות אשכנז לקהילת ניקלשבורג וקהילת פרנקפורט דמיין, והיה לנגד עיניהם כתבי אמו"ר בשני ההלכות הנ"ל, וקלסוהו ושבחוהו עד למאד מאד, ואמרו לו: חזק והתחזק לברך על המוגמר, לך נאה ויאה, וזכות התורה יעמוד לך ולזרעך ולכל ישראל.

ובמיעוט שנים ב' נגמר זה החיבור על אורח חיים, בשני לוחות כתובים, פנים וחוץ, הלוח הפנים הוא ההלכות בטעמיהן ופסקי דינים העולים אחר הפלפול בראשונים ואחרונים וטעמיהן בלשון זך ונקי להיות שגורה בפי כל אדם, מיוסד על פי דעת כל הפוסקים ראשונים ואחרונים, ובראשם הרב בעל מגן אברהם, לא הפריז על המדה לחלוק עליהם, רק להכריע ביניהם בראיות צודקות, יתנו עידיהן ויגידו. בחוץ חכמות תרונה בלוח השני הנקרא בשם קונטרס אחרון, כדי שיהיה כל אדם קורא כדרכו ההלכה הקבועה בטעמיה תהיה בפיו שגורה, והפלפול יהיה למשכילים לבד מסורה, ולעשות כרצון איש ואיש כל אחד על מקומו יבא.

וכן עשה גם בהלכות הצריכות לכל אדם המפוזרות בשאר חלקי השלחן ערוך, ליקט אחד לאחד לעשות מהם לוחות הברית כתבנית חלק אורח חיים הנ"ל.

ובחלק היורה דעה שבו ההוראות איסור והיתר שלפני המורים יובאו פסקי ההלכה, שינה טעמו ולשונו, להיות שני הלוחות סביב השלחן ערוך יחנו, החד בירור ההלכה בטעמיה, והשני בהרחבת הפלפול בראיות חזקות ובדקדוק לשון הגמרא ופוסקים מדבש מתוקות. וסגנון אחד עולה לשניהן, כמו בחלק אורח חיים הנ"ל:

ואחר רוב שנים שהוסיף פליאת חכמה על חכמתו בעמקות ובקיאות, כמו בהיותו בן שלשים שנה, שחזר על כל התלמוד עם כל הראשונים והאחרונים ט"ז פעמים, כאשר שמענו מפה קדוש שבהיותו בק"ק מאהליב שאצל נהר דניסטור, חזר על כל התלמוד פעם הט"ז בעמידה לילה ויום, לא פסק פומיה מגירסה כאשר עיני הכל ראו, והוות נהירא שמעתתא מפומיה כיומא דאיתיהיבא, אורייתא גמר, וחכמתא סבר, ושמושא עבד.

אז התחיל להגיה ולחדש בספרו זה מחלק אורח חיים, והתחיל מהלכות נטילת ידיים, וכנראה לעין כל מבין עומק דיני נטילת ידיים המיוסדים על אדני פז וחדושים נפלאים יסודתם בהררי קודש מעיון הראשונים.

וגם אשר חיבר בחלק יורה דעה, ובפרט בהלכות גדה שהיה לעת זקנתו, כל זמן שהזקין הוסיף כח וגבורה במלחמתה של תורה.

וה' נתן לו חכמה כאחד מגדולי הראשונים, כמובן לכל מי שיש לו עינים לראות ולב להבין אפס קצהו טיפה מן הים מים חכמתו בעומק פלפולו ובקיאותו בקונטרס אחרון שלו שביורה דעה, וקונטרס החזקות, וקונטרס בין השמשות, שבלול מכל עמקי שיטות הש"ס המפוזרים, אין די באר ואין די עולה על הכתב להעריך מגדולת חכמתו, אין חקר לתבונתו, ולמקור האמת דבק נשמתו להיות קולע אל השערה, שערי תורה ושערי אורה, וכל רז לא אניס ליה, וכבר נודע בקצוי ארץ ואיים רחוקים תהלתו, והמוסיף גורע כי ימלל שבה תורתו וקדושתו.

והן עתה בעוונותינו הרבים חשך השמש בצהרים ובא השמש אל מקומו שואף נתבקש בישיבה של מעלה, אראלים נצחו ונגנו ארון הקודש, ויצתה נשמתו בטהרה אחר כמה נוראות ונפלאות שנראה ממנו ז"ל באותן הימים שלפני הסתלקותו, לא פסק פומיה מגירסא עד יום מנוחתו, ואחר שהתפלל תפלת ערבית והבדלה ב"חונן הדעת" בדעת צלולה ומיושבת ובדביקות נפלאה, במוצאי שבת קדש כ"ד טבת תקע"ג, בחד קטירא איתקטר ביה בקוב"ה, מעודו על הארץ, ששאל שאל אותו ה' לנו לפקוח עינים עוורות בעקבות משיחא.

ועתה זאת היא נחמתנו מעט, כי אמרותיו חייתנו, מפיו אנו חיים גם עתה, כי דבריו חיים וקיימים, מאירים ומזהירים, ומהם אשר בעט ברזל חקוקים ומסודרים, הן בנגלה והן בנסתר.

לזאת באנו לקיים מילי דאבות ולפרסם חכמתו ותורתו בעולם, די להוי שמעתתיה מבדרין בעלמא, וברכות לראש משביר בר לעם הארץ בלחמה של תורה, למלאות רצון קדשו בדבר החיבור הלז, כאשר שמענו מפי קדשו שמאד היה נכסף ונשתוקק לזכות את ישראל שימצאו כל אחד ואחד לרוות צמאונם לידע הלכה ברורה בטעמיה, שזהו תכלית מצות ידיעת התורה כמבואר בהלכות תלמוד תורה, אשר על כן למען טובת כלל ישראל, עשה וחיבר את החיבור הנ"ל שיתעסקו בחיבורו וילמדו ממנו לידע ההלכות איסור והיתר שגורה בפיהן, וחפץ ה' בידם יצליח לאוקמא תלמודא, ויתן בלבם בינה להבין ולהשכיל ללמוד ולעשות ולקיים כו', אמן כן יהי רצון.

(תקציר מתוך הקדמת שו"ע הרב מאת הרבנים בני הגאון המחבר ז"ל)

פתיחה

כפוסק ממדרגה ראשונה נתפרסם ביותר שולחן ערוך של אדמו"ר הזקן - רבינו רבי שניאור זלמן מלאדי, בעל ה"תניא", או כפי שרגילים לקראו במקוצר: "שולחן ערוך הרב". לשונו המלוטשת והסברתו הנפלאה העמידו אותו על גובה מיוחד שאין דוגמתו. שולחן ערוך אדמו"ר עומד בשורה הראשונה של ספרי הפוסקים.

אבל הלשון וההסברה כשהן לעצמן אינן מספיקות בשביל שהספר יקבל זכות קיום של ערך נצחי. בכלים הנאים משובצת תורה מפוארה. מה היתה המטרה שהציב לו הרב בחיבור "שולחנו"? בעצם, לא הוא הציב את המטרה. הוא, הרב, קלע אל המטרה שהיתווה לו מורו, "המגיד" הגדול ממיזריטש.

שלוש נקודות יסודיות מהוות מטרת עריכת "שולחנו" - הסידור, הנימוקים וההכרעה.

הסידור מתבטא לא בלבד בסיגנונו המדויק ושפתו הברורה, אלא אף בבחינה העניינית. "דבר על אופניו", מהמוקדם אל המאוחר. ה"שולחן ערוך" הגדול, מכיון שאין תעודתו אלא ליתן פסקים מעשיים להנהגת האדם בפועל, אינו רואה צורך להקדים וליתן אף את עיקרי ההלכות המוקדמות להוראה המעשית.

ולא בלבד באותן ההלכות המשמשות הקדמות לדינים המעשיים יש הבדל בין השו"ע הגדול לזה של הרב, אלא אף בדינים המעשיים עצמם יש הבדל ביניהם מבחינה הסיפורית. וההבדל טבעי והגיוני. הוא נובע משינויי המטרות. השו"ע מטרתו מעשה הדינים, והרב - ידיעת הדינים. אם, למשל, לפנינו דין שלכתחילה צריכים לעשותו באופן זה ובדיעבד יוצאים אף באופן אחר, מה יש להקדים בעריכת הדינים ומה לאחר? הדבר תלוי בכיוונו של המחבר. אם הוא מתכוון לצד המעשי, הרי שהלכתחילה קודם. הלכתחילה הרי הוא הסדר הקבוע והרצוי, והבדיעבד - המקרי והעראי ושלא מן המובחר. אבל אם ידיעת ההלכות העיקר, הרי הסדר להיפך, הדין העיקרי והיסודי לרוב הוא דוקא הבדיעבד, אלא שלכתחילה מחמירים לשם הוספת הידור או זהירות. והעיקר קודם להידור והזהירות.

אין הרב מקמץ במילים. הוא מרחיב את הביאור. אבל עם כל אריכות לשונו אנו מתרשמים מדייקנותו הנמרצת. מילה בסלע. לא חסר ולא יתר. כל משפט, כל דיבור וכל תיבה יש להם משקל ומשמעות. עתרת המילים אינה באה למלא את מקומו של התוכן, אלא משמשת לו יד וניתכת עמו לגוף שלם.

מה טיבם של הנימוקים בשולחן ערוך הרב? שתי צורות לפוסקי הלכות. יש והדינים מצורפים גם הטעמים והראיות, כדרך שנהגו ה"שאלתות" של רב אחאי, הרי"ף, ה"בית יוסף" ודומיהם. ויש שהפסקים נתונים לפנינו קצובים וחתוכים, בצורה של "הלכתא בלא טעמא", בחינת "חוקה חקקתי, גזרה גזרתי", דוגמת ה"שולחן ערוך".

אלה, כן אלה, אינם מרוויים צמאונם של מרבית הוגי התורה. הראשונים - מחמת רוב טובה שלא הכל יכולים לקבלה. הדין בא במשולב יחד עם השקלות וטריות והקושיות והתרוצים. ודאי הן הן גופי תורה ומפיהם אנו חיים. מהם פינה ומהם יתד, אבל מי האיש הרוצה לדעת הלכה סופית והוראה מעשית, יקשה לו לצלול במעמקי דבריהם עד שיוציא את נקודת הדין.

השולחן-ערוך, להיפך, נותן לנו דברים ברורים למדי. הרי שולחן והרי סכין והרי בשר. אבל "יבשים" הפסקים יותר מדי. מבלי נימוקים וטעמים. סמך "המחבר" על ספרו הגדול "בית יוסף שעל הטור, שבעצם אין השולחן-ערוך מהווה אלא קיצור מנו. מפרשי השולחן ערוך נתכוונו למלא את החסרון ולבאר את טעמו ונימוקו של כל דבר. והם הם שהצליחו ליתן לשולחן ערוך את הכוח המלא של ההוראה.

אבל עדיין מורגש חסרון חטיבה אחת שלמה. לפנינו - שני עולמות, המתפרש והמפרש. ואף זו: מאורי הדורות כה"מגן אברהם" הט"ז ודומיהם, אינם מסתפקים בהנמקת דיני השולחן ערוך בלבד, אלא מוסיפים לפלפל בגוף ההלכה, בין במקום שמודים ל"המחבר" וה"הגה" ובין כשחולקים עליהם - ושוב סובל הסדר הראוי, המשא והמתן במלחמתה של תורה בא יחד עם גופי הדינים וטעמיהם, בשילוב ובעירוב.

עד שקם הרב ובאמנות נפלאה השכיל להדגיש בכל מקום את עומק תמציתו של הדין על ידי הסברת הטעם וביאור הנימוק הפנימי שלו. ושני סוגי נימוקים הם - טעמים ומקורות. הטעמים שייכים לתקנות חכמים, לדינים ושמדרבנן (ולכל הלכה של תורה מצורפים פרטים של דרבנן), והמקורות להלכות של תורה.

וההכרעה מהי? בהרבה מחלוקות של פוסקים קשה להתמצא. לא תמיד אפשר לברר להיכן רוב הדעות עוטה ולא תמיד אפשר לקבוע מבחינה העניינית גופא את הפסק ואת ההוראה. נחוץ כח מכריע שסמכותו תהיה ראויה להכרה מוחלטת. לא כל הרוצה ליטול את השם, מכריע בא ונוטל.

עמדה לו זכותו הגדולה של הרב שהכרעותיו נתקבלו לא בלבד בין אנ"ש, חסידי חב"ד, אלא אף בין מורי הוראות בישראל. והזכות כפולה: זכותו האישית, "אשר אור תורתו וקדושת חסידותו האירו פני תבל, רבים הלכו לאורו והמפורסמים אינם צריכים ראייה". וזכות כוחו הגדול לברר את ההלכות בעצם הנידון. "יתנו עדיהם ויצדקו".

ראיות חותכות והוכחות מוצקות. הברורים בנוגע להכרעות הדינים באו ב"קונטרס אחרון" של השו"ע, שם יוצא הרב בעים רוחו לשאת ולתת ב"פלפולו ובקיאותו" ולקבוע את ההלכה הסופית בראיות והוכחות. ואין "פלפולו" במובן השגור בדורנו, מן חריפות מסובכת, אלא זה של דורות ראשונים שהיו "מפלפלים בחכמה" דבריו הגאוניים ופלפוליו חדורים בנקודת האמת. לא כאן המקום לעמוד על דרכי ה"קונטרס אחרון". נציין רק שנקודה אחת - הניתוח החודר, דרך זו של הניתוח שרגילים למנות את ראשית ימיה מרבי חיים סולבייצ'יק ז"ל, אנו מוצאים את שורשיה במקומות רבים ב"קונטרס" הרב, ודוגמאות למכביר.

(תקציר מתוך מאמרו של הגאון רבי שלמה יוסף זיין זצ"ל)

שֵׁנֵר רֵאשׁוֹן

הגאון האמיתי
ליקוט מתוך ספריהם
של גדולי ישראל
על שולחן ערוך הרה

הלכתא כרב

המגיד הגדול ממעזריטש אמר פעם להרה"ק רבי זוסיא מאניפולי: תכתוב להגאון שלנו רבי זלמן ליטוואק שיבוא הנה, ומאז קראו אותו החבריא הקדושה בשם הרב. והמלאך הקדוש בנו של הרב המגיד סיפר לאביו המגיד שהחבריא קרא לרבי זלמן ליטוואק בשם הרב, אמר לו אביו: החבריא קדישא כיוונה אל האמת. שמא מילתא היא והלכתא כרב. השולחן ערוך של הרב יתקבל בכל תפוצות ישראל.

(לקוטי דבורים, לאדמו"ר הרי"צ נ"ע)

ולבי נכון ובטוח בטהרת מוחך וקדושת דעתך

לתלמידי הרב הגאון הקדוש מופת הדור, צמיד פתיל אלי וכו' מ' זלמינא י"נ, מגודל חולשתי וטרדתי שכחתי לתת לך כל הספרים הנחוצים לך לברר וללבן הענין על בוריו כנתינתן מסיני, ע"כ אני שולח לך ע"י ציר מיוחד כל הספרים, ולבי נכון ובטוח בטהרת מוחך וקדושת דעתך אשר חננך החונן דעת יתברך, שנברר הענין כנתינתן מסיני אנס"ו, דברי רבך הקשור לך לעולם.

(ממכתב המגיד ממעזריטש לרבינו הזקן)

מאד היה יקר כבוד הרב בעיני מורנו נ"ע עד אין שיעור

הנה מאשר מתרעם מעלתו על הנהגותיו [של רבינו הזקן] ואומר שאינו כפי הדרך של אדמו"ר המגיד זללה"ה נ"ע... אדרבה מי שאיננו נוהג ע"פ דרך זה אינו לפי דרך מורנו נ"ע. וכל המתרעם על זה הדרך כאלו מתרעם ח"ו על כ' אדמו"ר נ"ע, כי יקר עבודתו והנהגותיו הקדושים הי' רק ע"ד זה... אך את זה אני מעיד בעדות גמורה, שמאד הי' יקר כבוד הרב מחותני הגאון נ"י בעיני מורנו נ"ע עד אין שיעור, והיה מפליג אותו תמיד עד אין שיעור מאד.

(מכתב הרה"ק מבארדיטש אל הרה"ק מקאליסק,

אגרות בעה"ת עמ' קעא)

הגאון האמיתי הנשר הגדול פאר הדורות וקדושם

בראותי שנתקבל ת"ל גם במדינתנו השלחן ערוך שחיבר כבוד הגאון האמיתי הנשר הגדול פאר הדורות וקדושם מוה' שניאור זלמן זללה"ה מליטא ורבים שתנו בצמא את דבריו, עד שנתעוררו אנשים אפרתים להדפיסו גם במדינו זו וינהו כל בית ישראל אחריו, בגלל כן אמרתי לבוא עם הס' להעלות על הדפוס מה שרשמתי לעצמי הגהות על הש"ע הנ"ל מהלכות פסח...

(בהקדמה לס' הגהות וביאורים להרה"ג ר' אברהם אבלי (אב"ד קיוב))

מהפוסקים אשר הם לנו לעיניים

מהפוסקים אשר הם לנו לעיניים, ובראשם ... שו"ע הרב בעל התניא ... לפעמים כתבתי אצל איזה דינים שמקור הדין הוא מהט"ז או מג"א, וכאשר יראה הרואה בט"ז ומג"א ואין שם כלשון הזה ממש, כי לפעמים כתבתי לשון של הש"ע הרב בעל התניא שמפרש כן כונת הט"ז ומג"א בתוספת ביאור, וכן בכמה מקומות שיש לפרש כוונת הט"ז ומג"א בשני פירושים כתבתי ... כפירוש דעת הש"ע הרב.

(הקדמה לס' 'נזר ישראל' למו"ה ישראל מתת"י אוירבאך)

חד בדרא אמיתי בתורה

מני אז ראיתי בפעם א' זה כמה שנים במלקט א' שהציג תיבת 'רש"ז' חרה לי עד מאוד כי חילל קודש, כי הלא תורת המחבר הקדוש הזה הם בעולם אפשר יותר ממאה שנים, וכבר הובאו דבריו בספרים קדושים ומלוקטים ולא הי' א' שיביאו אותו בשם זה רק בעל התניא או שו"ע הרב... וכל העולם חרדים משמו הקדוש שהי' חד בדרא אמיתי בתורה בנגלות ונסתרות ועבודה וקדושה ופוסק גדול, ולא הי' שום היתר לעצמו לקראו בשמו... ומני אז שיצא לאור דברי הקדוש מעולם לא הי' נקרא בר"ת אלו, כי באמת הי' כא' התנאים בדורותיו, לו תנא ראוי להקרות וכעין בעל ש"ע המחבר הקדוש בימיו, כי רב גדלו היק בדורו ולא קם אחריו כמוהו עד הנה... ורבינו הקדוש מצאנו ז"ל אמר ג"כ חדושי תורה עפ"י דרכיו... כבודו הגדול והנורא אשר הי' לנס עמים... והי' לו אלפים תלמידים ממש... מי לא יחת ולא יפחוד מכבודו... לכן אבקשו... כשיצטרך

להזכיר הלכה משמו דהתנא הקדוש הזה יכתוב תניא או ש"ע הרב או בעל התניא או בעל ש"ע הרב...

(הרה"ק אברהם יוסף איגרא מוזשילין, שו"ת תולדות אברהם יוסף עמ' 105-103)

שר המגדירים

הגר"ז זיע"א הוא "שר המגדירים", המגדיר הגדול שיש זה הגר"ז, דודי התורת זאב זצ"ל היה מראה בזה נפלאות, איך שבעקביות בכל מקום ומקום הוא מגדיר בדיוק (הוא זיע"א היה הרי הליטוואק שבחבורה, המגיד זיע"א היה קורא לו דער ליטואק ...).

(שיעורי משמר הלוי)

שו"ע הרב הוא כולו 'סולת נקיה'

בחוגי הישיבות אצלנו [בגור] עוסקים הרבה מאד בשו"ע הרב. יש אצלנו שיעורים מיוחדים בזה. אחד מראשי הכולל שלנו... חיבר זה עתה ספר המיוסד על שו"ע הרב, זהו חיבור עצום דוגמת ה'משנה ברורה' על הל' פסח ובו הרבה הוספות של כל גדולי האחרונים, אבל זה מיוסד כולו על שו"ע הרב [וכוונתו לס' 'אוצר הלכות']... שו"ע הרב בנוי ישר כדי למנוע כל מיני פרצות. סגנונו הוא של הרמב"ם או כשל המשנה. שלא כדוגמת שו"ע של המחבר ובמיוחד ברמ"א שבמבט ראשון נראים הרבה סתירות, הרי שו"ע הרב הוא כולו 'סולת נקיה'... צריך להיות באמת גאון כמו ר' מנחם זמבא כדי לבנות תלי תלים על פלפולים בלשונו של הרב...

(האדמו"ר מגור בעל ה'פני מנחם' בראיון למגזין 'כפר חב"ד' גל' 97 עמ' 12)

חוששני מאוד להקל נגדו

בשו"ע הרש"ז ז"ל... כתב להדיא... יעו"ש, אף שמצד הסברא תמוה מאוד... אבל חוששני מאוד להקל נגדו כי ידוע כמה נפיש חילי' דרש"ז ז"ל.

(שו"ת אמרי יושר ח"ב סי' קלז להגאון רבי מאיר אריק)

מצאתי בו חידושי דינים לאלפים ולרבבות

"כדאי להזכיר מה ששמעתי ממו"ח הרה"ג ר' יעקב טייטלבוים זצ"ל, רב בבהכ"נ קהל עדת יראים בקיו גרדנס נ.י. מה ששמע מרבו המובהק פוסק הדור מרן הגאון ר' מאיר אריק זצ"ל. שמלשון שו"ע הרב יכול לדייק הרבה חידושי הלכות... [וכן הורה למעשה יעו"ש בתשובותיו אמרי יושר]. גם סיפר לי מו"ח ז"ל שפעם תוך שיחה עם הגאון מברעזאן המהרש"ם בעל דעת תורה, אמר לו הר"מ אריק, שכבוד תורתו לומד שו"ע הרב מקופיא כמו שלומד ספר... [אחד מספרי גדולי פוסקים האחרונים] ולכן אין כבודו מוצא בו חידושים, אבל אני מונה בו אותיות כמו בספר הרמב"ם ולכן אני מוצא בו אוצר בלום של חידושים. ואח"כ סיפר הר"מ אריק שיחה הנ"ל להגאון ר' אברהם מ.מ. שטיינבערג זצ"ל אבד"ק בראד בעל מחזה אברהם, ואמר לו הר"מ אריק, ונראה מה יהי' הסוף [תוצאה משיחה הנ"ל עם הג' מברעזאן]. ואמר הר"מ אריק שאח"כ קיבל תשובה מהמהרש"ם בזה הלשון "מאז שכבודו גילה לי סוד שו"ע הרב מצאתי בו חידושי דינים לאלפים ולרבבות".

(קונטרס 'זכרון רפאל משה', ברוקלין תשנ"ז)

ואת עלית על כולנה

סיפר הגאון רבי אהרן לייב וילנר זצ"ל דומ"צ דחסידי צאנז בניו יורק, ששמע מדודו רשכבה"ג הגאון רבי מאיר אריק זצוק"ל בעל 'אמרי יושר': "הרב-שו"ע אם היה עושה על ד' חלקי שו"ע לא היה משתמש בשום ספר הלכה חוץ ממנו".

(שיח זקנים' ח"א ע' שמ"ז)

הלכות שאין עליהם שו"ע הרב - אין לי בהם בהירות

הלכות שאין עליהם שו"ע הרב אין לי בהם בהירות.

(בשם הגאון רבי מאיר אריק)

שכל נבדל

שלשה היה להם 'שכל נבדל': המהר"ל מפראג, ה'תניא' וחותרנו האדמו"ר מקאצק.

(ה'אבני נזר' - מבוא לחידושי אגדות מהר"ל)

י"ד 'צריך עיון' של הגר"א מתורצים בשלחנו הטהור של רבינו

והיה האבנ"ז רגיל בלשונו לקרוא את הגר"א בשם 'הגאון' סתם, ואת אדמו"ר הזקן קרא 'הגאון האמיתי'. ואמר פעם לנכדו מו"ה שבתי בורנשטיין ע"ה כי בשו"ע אדמו"ר רואים יותר עמקות מאשר בביאור הגר"א, והראה לו י"ד 'צריך עיון' של הגר"א המתורצים בשלחנו הטהור של רבינו. וכעין זה אמר שמי שענינו מאירות (ליכטיגע אויגן) רואה כיצד מתורצות בשו"ע רבינו קושיותיו של הגאון רעק"א. והוא גם הוא (כמו הדב"ח מצאנז ור"מ אריק) אמר על רבינו הזקן "מי לנו גדולי האחרונים גדולים מהרב מלאדי זצ"ל".

על עצמו העיד שלא פעם אירע לו שסוגיא שנתייגע בה במשך כמה שבועות, נתיישה לו אח"כ מתוך 'סעיף קטן' אחד שבשו"ע רבינו.

(מגדל עז עמ' צב הע' 24)

דרך בלימוד משו"ע הרב

מספרים אשר אחד מגדולי הגאונים המפורסמים במדינת פולין - הגאון מסאכאטשאו זצ"ל בעהמ"ח ס' אגלי טל ושו"ת אבני נזר - הביע פעם למקורביו אשר דרך ושיטה בלימוד לקח לו משו"ע הרב ומהקונטרס אחרון שעליו.

(בטאון חב"ד גל' טו עמ' מא)

בקונטרס אחרון רואים את זיו דמות דיוקנו של הרב זצ"ל

שמעתי מפי מורי ורבי הגה"ק מוהר"א [וינברג] הי"ד בעמח"ס 'ראשית בכורים' שמו"ר כ"ק אדמו"ר מסוכצ'וב בעל אגלי טל ואבני נזר זצלה"ה זירז מאד לתלמידיו ללמוד בעיון רב בקו"א של שו"ע הרב מלאדי נבג"מ, מכיון ששם טמון דרך לימוד עמוק בבהירות, ושם רואים את זיו דמות דיוקנו של הרב זצ"ל במלא קומתו הרוחני בתורת הנגלה.

(מכתב הרה"ג ר' יהושע משה אהרנסון מח"ס ישועת משה)

צריכים לדייק כמו ברשב"א

סיפר לי הרה"ג ר' צבי הירש טעוועל שליט"א: שמעתי פעם ממו"ר הגאון מקוזיגלוב (בעל 'ארץ צבי') זצ"ל הי"ד, ששמע מרבו הרה"ק בעל 'אבני נזר' זצ"ל, שצריכים לדייק בשולחן ערוך הרב כמו ברשב"א.

(שיח זקנים' להרב ישראל חיים אשרי ח"ד)

מי לנו 'גדולי האחרונים' גדולים מהרב מלאדי

הראה הרב הגאון ר' שלמה וינגוט ז"ל להגאון הקדוש בעל 'אבני נזר' מסוכטשוב זי"ע, ספר שמביא בשם 'גדולי האחרונים' שלא כשיטת רבינו בשו"ע, פנה ה'אבני נזר' לבנו בעל ה'שם משמואל': ראה מה שכתב בספר בשם גדולי האחרונים, ומי לנו 'גדולי האחרונים' גדולים מהרב מלאדי זצ"ל?"

(אור פני יצחק' להגאון רבי יצחק פייגנבוים ז"ל ראב"ד ורשא)

בתיבה אחת הכניס כוונות שונות להלכה

שלחן ערוך 'אורח חיים' רבינו הגדול והנורא שכל רז לא אניס ליה, ובתיבה אחת הכניס כוונות שונות להלכה כנודע לכל גדולי האחרונים המבינים בספריו, ובתיבה אחרת הוסיף לפי הסברא תלי תלים של חדושים לדין ולאמתה של תורה...

(הקדמה לספר 'יד שאול')

ראוי לומר עליו רב תנא הוא ופליג

במה שכתב הרב הג' חריף ובקי מפורסמים... להגי' ולשבש בדברי רבינו הגדול זצ"ל בקונטרס אחרון... הנה לפע"ד אינו נכון בכל כה"ג להגי' ולשבש דברי מוח"ז רבינו ז"ל, אחרי אשר כבר נודע כמה רב גוברי' ז"ל אשר ראוי לומר עליו רב תנא הוא ופליג... ועם היות שודאי כך יפה לנו להשתדל לחקור למצוא טעמו ונימוקו ז"ל, אבל גם אם קצר קצרה יד שכלינו לירד לסוף דעתו הקדושה הרחבה מני ים, לא מפני זה נשלח יד להגי' בדבריו כרצונינו, רק נודה ונדע כי לא מחשבותיו מחשבותינו וכו'... אמנם מעתה ודאי ראוי לחקור ולמשכון' נפשין אדרב למצוא לו טעם (אם נוכל) מדוע נטה בזה מד' הגדולים הנ"ל (ונ"מ למעשה ג"כ כי אם לא נעמוד על טעמו ונימוקו

אפשר יש רשות למורה לדון למעשה כהגדולים הנ"ל, כי המה הרבים (עכ"פ)... ורק לנו המכונים בשם תלמידי אפסר אין לנו לזוז מדבריו אפי' בכה"ג ע"ד אותן המקומות שפוסקי' תמיד כהרמב"ם (כו') ולזה אף אני אענה חלקי הנלפע"ד לכאורה...

(שו"ת דברי נחמיה יו"ד סי' א')

כל דבריו מיוסדים על אדני פז

..המעין בחיבור הלז... ידקדק היטיב בדבריו ובצחות לשונו המופלא אשר כל דבריו מיוסדים על אדני פז אין בהם נפתל ועקש וחסר או יתר ח"ו, רק הכל בכוונה עצומה ובדקדוק גדול כלשון גדולי המחברים, כאשר סופו הוא מעט הקונטרס אחרון שבסוף הספר מוכיח על תחילתו ולשונו הזך והטהור שבפנים.

(הקדמת הרבנים בני הגאון המחבר ז"ל)

שו"ע הרב הוא הקובע

ביום זה עלינו להתבונן, מתוך שבח והודיה להשי"ת, על המתנה הגדולה שהעניק לנו ולכל ישראל, רבינו המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, בזה שפעל על רבינו הקדוש, שיקבל על עצמו חיבור גדול ועצום זה, המאיר עיני כל ישראל, שגדולים העידו כי לא ניתן לחברו בטבע אנושי כי אם בהשראה אלקית מיוחדת.. הוא הוא הספר הגדול והקדוש שכלל ישראל קוראו בשם "שולחן ערוך הרב ז"ל". ...

ומעידני על עצמי, שזה כ"ה שנה שהנני עוסק בעניני הלכה, וכה יעידון כל עוסקי בירור ההלכות, שאין תענוג רוחני גדול מזה, לברר כוונתו של הרב בשו"ע בלשונו הזהב והמזוקק, כמה השכיל בזה ליישב הידורים ולתרץ קושיות חמורות.

וכאמור, עיקר כוחו של רבינו בהכרעה, מי הוא זה ואיזהו אשר כוחו גדול כל כך להכריע בין דיעות גדולי הפוסקים, רק מלאך ה"צ ותנא אלקי כרבינו הגדול היה מסוגל לכך בהשראה אלקית מיוחדת, כפי שהבין בו רבו הגדול הרב המגיד ממעזריטש זי"ע, וזכה רבינו הקדוש שהלכה כמותו בכל מקום, וכך נהגו כל הדורות שלפנינו, בפולין וברוסיא ובגליציא, לנהוג בכל דבר כהשו"ע הרב. וזכורני לפני כארבעים שנה, כאשר כ"ק מרן אדמו"ר מויזניץ שליט"א עד ביאת גואל צדק, כיהן אז כראש הישיבה, ובא לבחון בהלכה ביום שישי, נסתבב הדיבור על ענין זה, והתבטא כי אינו יודע כיצד פותחים 'משנה ברורה', שהרי במחוזותיהם ידעו תמיד ששו"ע הרב הוא הקובע בכל דבר. ...

ואף זו היא מן הזכויות הגדולות והנשגבות של כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע ועכ"י, שעוד לפני עשרות בשנים עורר ועודד את כל הת"ח לעסוק בשו"ע הרב בעיון ולהדפיס דבריהם לזכות את העם, וב"ה זכינו וכיום רבים רבים מחכמי התורה המובהקים מקדישים מזמנם וכישוריהם להתבונן ולהעמיק בשולחנו הזהב של רבינו ז"ל. ...

(הגאון רבי מרדכי שלמה שטיינמץ, ראש כוללי ויזניץ, בחגיגת חלוקת המילגות תשס"ב)

מי לנו גדול באחרונים ממנו

אחר זה ראיתי בשלחן ערוך של התניא מביא דברי הבית לחם יהודה גם כן, ומי לנו גדול באחרונים ממנו, ולכן יראה נא על מי לסמוך עליו, אם על קדושי עליונים גאונים בנגלה ובנסתר בדור שלפנינו אם על הניכרים לנו תורתם וצדקתם וד"ל, והי' שלום.

(שו"ת דברי חיים ח"ב יו"ד סוס"י ג)

תעשה כפסקו של השו"ע הרב

שמעתי מפי הרה"ח ר' חיים יעקב מ. ארנפלד הי"ו ק"צ נתניה: "בשנים עברו הייתי ממונה על הכשרות מלון גלי צאנז לחג הפסח, וזכורני שרבינו [אדמו"ר הרה"ק מצאנז קלויזנבורג] זי"ע הורה לי ללמוד שו"ע הל' הגעלת כלים עם המג"א והנו"כ, ולחזור ע"ז עם שו"ע הרב, בהוסיפו, "בכל מקום שיש חילוקי דיעות בין הפוסקים תעשה כפסקו של השו"ע הרב.

(ספר הליכות חיים, ניסן, עמ' נא בהערה, בשם הרה"ק מצאנז קלויזנבורג)

שומע הלכתא במתיבתא דרקיעא

הרה"ק הרבי ר' בער [המגיד הגדול ממזריטש זי"ע] בירר שנכון לכתוב איזה אותיות בתפילין בצורה אחרת מהנהוג, וקרא את תלמידו הרה"ק הבעל התניא ז"ל וביקש ממנו להשתדל שיוכתבו בשבילו תפילין בצורת האותיות כרצונו. והלך בעל התניא לידו שהי' סופר, ושמו רבי דוד (שנאמרו עליו שבזמן שהי' כותב היו יוצאים ניצוצי אש), וביקש ממנו שיכתוב פרשיות עם צורת האותיות כנ"ל. והנה הראה לו רבי דוד שזה עתה כתב פרשיות כאלו. תמה בעל התניא, מאין לקח לכתוב כן, וענה לו רבי דוד:

הרבי ר' זושא נכנס אצלי אתמול ואמר לי לכתוב כן, על שאלתי מדוע, ענה לי, שעתה פסקו במתיבתא דרקייעא שמהיום והלאה טוב לכתוב צורת האותיות כן.

(כ"ק אדמו"ר מבאבוב ז"ל, בית צדיקים ח"ב עמוד פד)

שכל ישר

בשם הגאון רבי מנחם זעמבא זצ"ל הי"ד: ששכל ישר בלימודים קיבל מלימודו בר"ן ובקונטרס אחרון שבשו"ע הרב בעל התניא ז"ל.

(הגאון ר' גדלי' הערץ ז"ל ר"י ישיבת חידושי הרי"ם ת"א. הובא ביפה שיחתן להרה"ג ר' אלחנן היילפרין, עמ' פט)

מוח גדול יותר מכדור הארץ

הרבה להפליא את דברי ש"ע הרב ז"ל על גודל בהירות שיש שם בכל מה שכותב וביחוד ש"ע הרב על הלכות מוקצה ואמר בשעה שהרב מלאדי ז"ל כתב הלכות מוקצה גידים כמו אצבע קמו בראשו בעת הכתיבה ווען דער רב האט געשריבען הלכות מוקצה האבען זיך אזאלכע 'אדערען' ווי דער פינגער אופגעשטעלט אין קאפף.

כן הראה לנו סה"ק תורה אור בסוף פרשת חיי שרה ואמר כי לכתוב דברים כהללו בהכרח שיהי' מוח גדול יותר מן כדור הארץ. 'אויפצושרייבן די ווערטער דארף מען האבען איין מח גרעסער ווי דער כדור הארץ'.

(נהרי אש להגר"ש זעליחובער זצ"ל, לקוטי דבורים אות קנב)

כל חיך הטועמו אומר לי הוא

מה מאוד קרבה אל נפשי חייא רבה וחדוותא דליבא בראותי ישועת השי"ת שהסיב סיבות ברצונו הטוב שבא אלי הרבני... שרוצה לרוות צמאון עם קדוש בני ישראל אשר בערה במ תבערת והתלקחת שלהבת יה בחשיקה וחפיצה שיפוצו מעיינות חכמת פסקי ההלכות ויסודו אמת לאמיתם של הש"ע מהרב הגאון הגדול איש אלקים חסיד המפורסם אור ישראל בוצינא קדישא ע"ה פ"ה מוה' שניאור זלמן מק"ק לאדי' בין ישראל עם קדוש, כי גם אני בשלהוביתא דנורא דלבא התלקחתי מזמן זמנים ואמרת מתו יבא לידי איש אשר ידבנו לבו להאיר אור חדש וקדוש הזה בעולם, ובפרט

במדינתנו שלא זכינו להיות בידינו כל הש"ע שלו כולם באחד יחד, מחמת שאורחי רחיקא מדינתנו ממדינתו שנדפסו שם זה כבר שנים כבירים, וטרם בואו לכאן למדינתנו כל אחד אשר יגיענו בכפו יבלענו וכל חיך הטועמו אומר לי הוא.

(הסכמת הרה"ק מרדכי מטשערנוביל)

ללמוד כל יום בשו"ע הרב

ואם תרצה לידע דיני אורח חיים, יותר טוב ללמוד חצי שעה ביום, שולחן ערוך הרב במתינות, לחזור בו' וג' פעמים כל סימן.

(ממכתב הגה"ק בעל 'שפת אמת' זי"ע)

צריך להתייגע על שולחן ערוך הרב

במוצאי ההילולא של אדמו"ר הזקן, שכל החסידויות כולם חייבות לו את החיים הרוחניים שלהם, בגלל שכמו שכתב ר' מרדכי מטשערנוביל, שזה השולחן ערוך החסידי, ומעיד אני עלי שמים וארץ, שכשהייתי בחור צעיר, קרא לי הרבי מגור ה'בית ישראל', ושאל אותי מה אני לומד, בדיוק מהו סדר היום, ובין הדברים למדתי איזשהו ספר הלכה, אז אמר: "צריך להתייגע על שו"ע הרב! עשה לך חבורתא לשו"ע הרב ותראה שנהיה אור", וכך באמת היה, ופעמים רבות היה שואל אותי "היכן אתה אוחזו"? והוסיף: למד יורה דעה, למד חושן משפט, למד הכל!"

(האדמו"ר מטלנא בשם האדמו"ר בעל ה'בית ישראל' מגור, בחגיגת חלוקת המילגות תשס"ב)

לחזור היטב בש"ע הרב ז"ל

ילמדו הלכות נדה בטור וב"י ויו"ד גם הס"ט יהי פתוח לפניהם ולחזור היטיב בש"ע הרב ז"ל. כן יקבעו לימוד בספרי צדיקים והנכון ללמוד ס' תניא מהחל ועד כלה...

(הרה"ק מו"ה מרדכי דב מהאראנסטייפלא במכתב אל בנו פלא יועץ ח"א עמ' קנב)

שו"ע הרב ב'בן איש חי' וב'שדי חמד'

בדבריו עם כותב הטורים הצביע הרה"ג מו"ה עובדיה יוסף שליט"א על שני ספרים שדרכם נתוודעו לשו"ע אדמו"ר: הראשון הוא 'בן איש חי' לראש גולת בבל מו"ה יוסף חיים, שבספר הנ"ל נעתקים סעיפים שלמים משו"ע רבינו (הנקרא שם 'הגאון ר"ז ז"ל בש"ע' או ר"ז בש"ע), עתים נזכר מקורם של סעיפים אלו ועתים נעתקים הם בסתם. והשני הוא המאסף הגדול 'שדי חמד' ששו"ע אדמו"ר שגור על לשונו (וכמובן שהשו"ע מובא שיטתית בספר 'כף החיים').

(ספרי ההלכה של אדמו"ר הזקן, עמ' פ)

דקדק בכל דין ודין במקור הש"ס

שוב ראיתי בשו"ע הרב ז"ל שכתב... עכ"ל הוזהב, הרי מבואר דעתו הכל כמו שביירתי בעזה"י... ונהנתי מאד בזה שכוונתי לדעתו הרמה כידוע רב חילו בהוראה וכמה דקדק בכל דין ודין במקור הש"ס.

(מו"ה ירחמיאל ישעיהו מינצברג, דברי ישעיהו דף ק"א)

אי אפשר לפסוק בהלכות פסח ללא עיון בדברי הרב

במשך כל ימות הפסח לא סר שו"ע רבינו מעל שלחנו של הגר"ש סלאנט זצ"ל אפילו לרגע אחד, ואמר הגרש"ס שאי אפשר לפסוק בהלכות הפסח ללא עיון בדברי הרב בשלחנו.

(הרה"ח אברהם צבי הכהן)

היה מדקדק היטב בקו"א

בעת שהי' [ר"י מסמילא] לומד שו"ע אדמו"ר ז"ל הי' מדקדק היטב בקו"א והי' מנשקו, ואמר שכמה קושיות חמורות של ראשונים ואחרונים ז"ל מתורצים שם בקיצור נמרץ.

(בשם תלמידו של הר"י מסמילא, מגדל עז, כפ"ח תשמ"מ)

לומד ברבים שו"ע הרב

והנה שמעתי מר"א סופר ע"ה (מו"ל ספרי המאירי) שאביו הרה"ג מו"ה שמעון סופר מערלוי (בעל 'התעוררות תשובה', בנו של הכתב-סופר) היה לומד ברבים בשבתות הקיץ אחר תפלת המנחה, פרקי אבות ושלחן-ערוך הרב.

(ספרי ההלכה של אדמו"ר הזקן, עמ' פ)

לשון שו"ע הרב הוא כלשון הרמב"ם

שמענו מהרה"ח אברהם צבי הכהן שליט"א דבדידיה הוה עובדא: כשעלה הגרי"ז מבריסק לאה"ק, אמר בקבלת הפנים שנערכה לכבודו, מן ה'עידית' שבחידושי אביו הגר"ח זצ"ל, והוא תירוץ לקושיית ר' עקיבא איגר בדין מצה גזולה. אחד מנאמני ביתו של הגרי"ז, הוא הרב טורטשין ע"ה (שעמד אח"כ בראש הישיבה למצויינים שהקים הרב מבריסק) השמיע חידוש זה באזני הרב הכהן הנ"ל, ויראהו הכהן תוך כדי דיבור כי התירוץ בשלימותו מפורש יוצא מדברי רבינו בשלחנו הטהור. בקש הרב רא"צ הכהן מהרב הנ"ל שיואיל להראות את דברי אדמוה"ז להרב מבריסק, ויעש כן. הגרי"ז זצ"ל עיין בשו"ע ואמר שאינו מופתע מכך כלל וכלל, כי מכבר נוכח שלשון שו"ע הרב הוא כלשון הרמב"ם, שכשמצליחים לחדש דבר נאה מוצאים שכולו מונח ונרמז בלשון הרמב"ם, וכשמוסיפים לעיין באותו ענין, ומחדשים בעומק יותר – רואים אחר-כך שגם חידוש זה כבר נמצא בו. ולפיכך אינו מתפלא שחידושי מר אביו מפורשים בשו"ע הרב.

(הרה"ח אברהם צבי הכהן)

לדייק כמו ברמב"ם

בדברי שולחן הרב צריך לדייק כמו ברמב"ם!

(הג"ר מיכל זילבר ששמע מהג"ר מאיר בן מרן הגרי"ז ששמע מאביו.

נדפס בקונטרס מסורת רבותינו עמ' 14)

גבור וחזק נר ישראל המאיר לארץ

לולא שאני יודע רוב קדושתו וחסידותו אבל מה אעשה שאני העני והשפל בעולם השפל אעמוד כנגד גבור וחזק נר ישראל המאיר לארץ.

(הרה"ק מקאמרנא בס' שלחן הטהור, זר הזהב סי' סו, יא)

דרכו של הרה"ק מקאמרנא להביא דברי הרב להלכות קבועות

ונראה שאם הי' יודע שהדינים שבסדור הזה הם מאדמו"ר הזקן בעל התניא הי' מחבב דבריו כו' כי כן דרכו בכל הספרים אשר חבר שמביא דברי הרב הגאון בעל התניא להלכות קבועות.

(שער הכולל (יא, לט) על הרה"ק מקאמרנא)

מוצאים בו הרבה פנינים

שמעתי ממורי רבי גאון ישראל וקדושו מהר"ש ענגיל אב"ד ראדאמישלא זי"ע שצריכין להעמיק הרבה בהבנת דבריו הקדושים [ה"ה שו"ע רבינו הרב בעל התניא] ואז מוצאים בו הרבה פנינים.

(זכרון מרדכי, ברוקלין תשמ"ו)

לחזור בקביעות על שו"ע הרב

דרכו - של הגאון האדיר מהר"ש ענגיל זי"ע - היתה לחזור בקביעות בשולחן ערוך התניא, באומרו כי זהו מפתח טוב ובירור הלכות, ובפרט הלכות פסח, והוסיף שמי שאינו בקי בראשונים וכל השיטות, לא יוכל לירד לסוף דעתו הגדולה, אשר בכל מלה ומלה הרבה טמונה.

(שם משמואל, תולדות מהר"ש)

מיושבות כל קושיות החו"ד

סיפר הגאון רבי רפאל זילבר זצ"ל אבד"ק פריימאן, ואח"כ מראשי רבני סטמר בניו יורק: "אמר פעם רשכבה"ג הגאון מהר"ש ענגיל זצ"ל בעל 'שו"ת מהר"ש', בשיחה

עם הגאון רבי העניך פאך דומ"צ קאשוי זצ"ל: אם מדייקים בדברי שולחן ערוך הרב בהלכות נדה, מיושבות כל קושיות ה'חוות דעת'.

(ארז בלבנון 'ע' של"ה)

ידוע כמה רב גובריה של מרן זצ"ל בהלכה

וחפשתי בספרים ומצאתי שהרב אומר כן ה"ה רבן של ישראל הגאון הק' מלאדי זצ"ל בס' ש"ע או"ח סי' תל"ה בקו"א .. עכ"ל הוזהב .. וידוע כמה רב גובריה של מרן זצ"ל בהלכה.

(מו"ה מאיר דן פלאצקי, כלי חמדה פרשת וישלח)

שלא לשנות מדברי הגה"ק התניא

ועיין בסידור התניא שיקשור הציצית סמוך לבגד ממש... ועיין בספר אשל אברהם מהגה"ק מבוטשאטש שמפקפק בזה להלכה מ"מ למעשה חושש שלא לשנות מדברי הגה"ק התניא ע"ש ... וכן שמעתי מאדומו"ר הגה"ק בעל קדושת יו"ט זצללה"ה שכאשר הראה את דברי התניא הנ"ל לפני מר אביו אדומו"ר גאון ישראל וקדושו בעל ייטב לב זצללה"ה צוה מיד להתיר לו הציצית מהט"ק ולקשרם כדברי הגה"ק התניא.

(לקוטי מהרי"ח, השמטה לח"א, בתחלת ח"ג)

הרב אינו 'אחרון' אלא 'ראשון'

הרב אינו אחרון אלא ראשון.

(מפי השומע מהרה"ג ר' אליהו קלאצקין מלובלין בשם הרה"ג ר' דוד מקארלין)

יראתי לנטות מפשטיות לשון הק'

אך מ"מ יראתי לנטות מפשטיות לשון הק' מהר"ז ז"ל.

(הרה"ק מו"ה שלום מקוידנוב, משמרת שלום, סי' א. ב)

במדינות אלו נהגו כרבי' הרב

מנהג מקומותינו ע"פ רבינו הרב בש"ע שלו לעשות תקיעות... הגם שהוא פלא איך נטה מדעת הרמ"א... ורבינו תיקן בלשונו שכתב... מ"מ במדינות אלו נהגו כרבינו הרב.

(הרה"ק מו"ה שלום מקוידנוב, משמרת שלום, סי' מא, ז בביאור)

בצחות לשונו תיקן ותירץ כל הקושיות

הש"ע מהרב לא יאות להם רק לפני גדולי ב"י אשר כבר למדו היטב הטור וב"י וש"ע וט"ז ומ"א יעמדו על קצות דרכיו ויהיו לפנייהם כשלחן ערוך עם כל מטעמים... הרב הנ"ל כתב הטעם והסברא של כל דיעה, ובצחות לשונו תיקן ותי' כל הקושיות המעיין היטב אשר בכל תיבה יש בו כוונה מיוחדת לתרץ קושיות ולפשוט ספיקות, כאשר הראתי לדעת בפנים הספר ב'חלקי בחיים'... הכלל להבין ד' הש"ע מהרב בעל תניא צריכין שיהי' בקי בש"ס ופוסקים ואז יבין דרכו, אפס קצהו תראה וכלו לא תראה. וכאשר שמעתי מפי מגידי אמת שראה כתיבת יד קודש של הרב הגאון האלקי מבארדיטשוב תבו וז"ל מעיד אני עלי שמים וארץ שאלו היו הרב הגאון אלקי ר' ש"ז מלאדי בימי הרי"ף והרמב"ם היו כאחד מהם. לזאת קשה להבין דבריו אם לא בעיון רב כי מאוד עמקו מחשבותיו ודרכו נסתרה, ולשונו הזהב הוא ממש כלשון הרי"ף והרמב"ם ז"ל.

(מו"ה יוסף מו"צ דטשעהרין בהקדמה לספרו 'דרכי החיים')

מזוקק שבעתים

מה שהשבתי בעז"ה להמופלג... מק"ק מיר מדינת ליטא... על דרך מה שכתב הרב הגאון אלקי בעל תניא בש"ע שלו... דברי הרב בעל התניא מזוקקים שבעתים... כל רז לא אניס לי'.

(שו"ת נחלת יהושע למו"ה יוסף מו"צ דטשעהרין)

מכוון הדין לאמיתו

שאלנו את מרן זלה"ה ע"ד שאומרים העולם כי מרן לומד ספרי הרהצה"ק מלאדי וליבאוויץ, וענה אני הכרתי אותו בנסעינו על הנישואין של התחתנות הבארדיטשובר עם הליבאוויצר... ואת ספר ברכת הנהנין של הרב ז"ל קילס [מהר"י הנ"ל] מאוד מאוד, וכשהיו נצרכים לעיין על דין בדינים אלו, היה מרן מצוה לעיין בס' ברכת הנהנין הנ"ל. ואמר כמדומה בשם הבארדיטשובר שקילס מאוד ס' הנ"ל שמכוון הדין לאמיתו. וא' מאנשי ביתו של מרן סיפר לי שנכנס אל מרן ז"ל בהיותו עוד בבארדיטשוב וראה הרבה כתבי הרב ז"ל מלאדי בתוך הארגז המעומד...

(זכרון טוב (פיצטרקוב תרנ"ב) אודות הרה"ק ר' יצחק מנעשכיז
שנתגדל בנעוריו בבית הרה"ק מבארדיטשוב)

הגאון האמיתי

פעם הפליא הגאון את היקף ידיעותיו העצום ... וסיים דבריו: "אבער קענען לערנען?! דאס האט גיקענט דער אלטער רבי!". ופעם אחרת אמר סיום הש"ס ברבים, בכי"נ 'אשכנזים' בפטרבורג. כשהעירוהו שדבריו אינם עולים בקנה אחד עם פירושו של גאון ידוע, השיב הרוגאטשובי: "האם אותו גאון ידע ללמוד?! אדמוה"ז ידע 'לימוד' מהו, והוא היה 'גאון'. מפי השמועה ידענו שהיה קורא לרבינו הזקן "הגאון האמיתי", והנה מצאנו ראינו בתשובותיו (צפע"נ ח"א, דווינסק ת"ש, סי' נח) שכשעמד השואל ושאל ממנו ע"ד שמועה מסויימת שנאמרה משמיה דאדמוה"ז בהל' גיטין, מתבטא הרוגאטשובי במענהו: "ומ"ש בשם הגאון האמיתי ז"ל...". ושוב בתשובה שנדפסה אך זה לאחרונה מכתב ידו (קובץ יגדי"ת נ.י. גל' נא עמ' עו): "..לכן יפה אנ"ש שי' עושים [כפסק רבינו בסידורו] לא כהמערערים, והכלל כמעט כל מקום שפסק הגאון האמיתי מלאדי ז"ל אמת. ומסופקני אם נמצא בכתביו הגדרה מעין זו על חד מבתראי.

והכיר הגאון בשו"ע רבינו את דרך לימודו, והגדירה כדרך לימודו של הרמב"ם שהיא 'שכל', וסיים שאף הוא עצמו דורך באותה דרך. ועוד אמר שמאז חתימת הש"ס רק שניים הם שירדו לסוף דעתם של חכמי הש"ס, והם הרמב"ם ואדמו"ר הזקן. פעמים רבות הפליג בהפלאת ה'קונטרס אחרון' שבשו"ע, והראה באצבעו אילו גידים היו צריכים להיות לרבינו במוחו על מנת שיוכל לומר סברות מעין אלו שבקו"א, או - כהתבטאותו בהזדמנות אחרת - שלשם כך צריכים היו גידיו להיות כעבותות (נערווען ווי שטריק).

וכמה פעמים הביע ספיקות בשיטותיו של רבינו (ואחת מהנה שקובע שלא כהרמב"ם אף שנראים דבריו) והיה מסיים: "אך הוא - רבינו - הרי היה גאון!".

(מגדל עז, כפ"ח תש"מ, עמ' פח-צט, תרלח)

קביעות עתים בשו"ע הרב

ג"כ בניי היקרים... חוסו נא על נפשכם וחיי נשמתכם ותלמדו עכ"פ בשעת קביעות העתים לתורה לא פחות משלשה סעיפים ש"ע או"ח... או בשלחן ערוך הרב ז"ל והמוסיף מוסיפים לו... החסידים יודעים שהשלחן ערוך הרב ז"ל הוא אליבא דהלכתא, כי הרב אלקי המגיד ממעזריטש זצוקללה"ה צוה להרב ז"ל לחבר זה החיבור בקיצור הלכה, ואמר לו בזה הלשון שאין מרגיש בזה הדור איש שיכול להוציא הלכה לאמתה בדרך קיצור רק אותך, לכן חוש מהר ועשה מעשיך, וכן עשה... שלחן ערוך א"ח צריך ללמוד לידע הדינים אי להתנהג עבור גופו ונשמתו... הטו אזניכם ללמוד בכל יום ויום שלחן ערוך א"ח...

(הרה"ח רא"ב רוזנברג, צוואת אבא, דף לח, ג)

ד' סימנים דמהדו"ב מכוונים נגד ד' אותיות שם הוי'

הרה"ק רבי אהרן מבעלזא אמר: שמקובל מאבותיו שד' סימנים ד'מהדורא בתרא" של שו"ע הרב מכוונים נגד ד' אותיות שם הוי' ונגד ד' עולמות.

(ספר הצאצאים עמ' 19)

הגאונות שבקונטרס אחרון הוא במדה נפלאה

הגאון הצדיק המפורסם בדורו" רבי חנוך שיק רבה של שקלאוו, היה בתחילה מראשי גאוני המנגדים לתורת החסידות, אך אחר כך באמצעות בנו החסיד הגאון רבי פנחס רייזעס שהיה מראשי תלמידי רבינו, נתקרב אט אט גם לבו של הגאון ר' העניך לרוח רבינו, ואף נתן הסכמה ל"הלכות תלמוד תורה" שהופיע בשקלאוו. והגדיר את הספר שאף שהוא מעט הכמות אבל הוא רב האיכות והגאונות שבקונטרס אחרון הוא במדה נפלאה.

(רשימת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ)

מצאתי כן בדברי הגאון החסיד ר"ז מלאדי בשו"ע ושמחתי מאד

"וזה ברור כשמש בכוונת הסמ"ג, וסהדי במרומים שאמרתי זה בכוונתו ואח"כ מצאתי כן בדברי הגאון החסיד ר"ז מלאדי בשו"ע בהל' ת"ת שמפרש כן בדברי הסמ"ג, ושמחתי מאד"

(מו"ה בן ציון שטרנפלד, ספ' שערי ציון ח"ג סי' כ"ז)

גבהו דרכיו מדרכינו

והנה הגם כי כשם שבין קדשי קדשים לחולי חולין כך גבהו דרכיו מדרכינו, עכ"ז ראיתי לישא וליתן בדברי קדשו...

(שו"ת צמח צדק, חיו"ד סג אות ח)

כי מי יבוא אחר המלך כו' וכגבוה שמים מעל הארץ גבהו דרכיו מדרכינו כו'.

(שו"ת צמח צדק, אבן העזר סימן תיג)

אין בידינו להקל נגד אאזמו"ר

ואין בידינו להקל נגד דעת כ"ק אאזמו"ר נ"ע לסמוך על דעת רש"ל וט"ז.

(שו"ת צמח צדק, חיו"ד סימן רנ)

מי יבוא אחר המלך

וא"כ לכאורה אין לנו עוד עסק בדין זה, כי מי יבא אחר המלך...

(שו"ת צמח צדק, חיו"ד סימן שיז)

להתעמק בסגנון הלשון של שו"ע רבינו

"...יש ללמוד נגלה בעיון רב... להתבונן היטב בסגנון לשון הרמב"ם... לדעת כיצד באה ההלכה בטור וב"י, ולהתעמק בסגנון הלשון של שו"ע רבינו.

(לקוטי דבורים עמ' תשפט בשם כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב)

"רבי" באפי מלכא משיחא

אמר הק' מהרצ"א מדינאב ז"ל (הגה"ק בעל בני יששכר) כי לא יבוש א"ע מלקרוא להרב מלאדי (אדמוה"ז בעל התניא) בתואר "רבי" באפי מלכא משיחא בעת שיבוא בב"א.

(צדקת הצדיקים, עמ' קלה, מאנסי נ"י תשס"ח)

דרכו בקודש להביא כל שיטות וטעמי הפוסקים

אך באמת ראיתי בש"ע הרב שלא הזכיר שם בשום מקום טעם זה, וצ"ע כי דרכו בקודש להביא כל שי' וטעמי הפוסקים... וזאת לדעת כי ד' הרב אלו הם מוקפים בשני חצאי עיגול, ואולי מטעם שלא הי' הדבר נחלט אצלו להלכה, ואינו [צ"ל: איני] יודע את מנהגו איך דרך קסתו. ומ"מ בגוף דינו של הרב הביא... כדעת הרב וצ"ע...

(שו"ת מהרש"ם ח"ה סי' לד)

חיזוק מכך שכן פסק הגר"ז

אחר זה מצאתי בעזה"י בשו"ת של הגר"ז הנדפסים עם השו"ע שלו, שכתב להלכה כדברינו, כמעט בכל מה שכתבנו

(הגאון ר' שמעון הכהן שקאפ, שערי ישר שער ג' פ"ו)

ספר המוסר הטוב ביותר

הספר מוסר הטוב ביותר הוא הלכות תלמוד תורה מהרב.

(הגאון רבי שמעון מזעליחוב, נדפס בספר ימות עולם)

שם את כל המעקשים למישור

שאל אותי אם אני לומד שו"ע הרב, או אם למדתי עכ"פ בשבועות שחלפו שו"ע הרב הלכות פסח. ושתקתי מחמת היראה. ואמר, היש לך מושג איך הוא מסביר ומבאר בטוב טעם ודעת? ממש תענוג ללמוד בו. הריהו שם את כל המעקשים למישור! הלכות עמומות רבות וטעמי דינים שלכאורה בהשקפה ראשונה קשה להבינם על בוריים ולעמוד עליהם הוא מבאר בלשון צחה ובנעימה ברורה, (והראה לי דוגמאות). וסיים, אין דומה לו, ראה ג"ם ראה, וי אָזוי לייגט ער אַראָפּ אַזאַ זאַך... (כלומר: כיצד הוא מוציא דבר מתוקן מתחת ידיו). עוד אמר שמאז הוקשה לו מה ראה על ככה לחבר חיבור שו"ע נוסף, וכי למה לא די לו בשו"ע הקיים, אולם ראה מה העלה בחכמתו, דבר דבור על אפניו, בטעמים הגיוניים כו', ותנ"א תונ"א.

(בית יהודא להרה"צ ר"י מדויקוב זצ"ל, עמ' 57 אות קל)

אילו היית לומד עמהם ג"כ שו"ע הרב היית טועם טעם גדול

"אמרתי לו פעם שאני לומד עם הבחורים מס' שבת גפ"ת וראשונים והלחן ערוך ע"ז ומשנה ברורה, ואמר לי [אדמו"ר הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זצ"ל] אילו היית לומד עמהם ג"כ שו"ע הרב (מהתניא הק') היית טועם טעם גדול".

(ספר נועם שיח, מהרה"צ ממאטע סאלקא זצ"ל, עמ' קפד)

אנחנו פוסקים הכל לפי השולחן ערוך הרב

החסידיים פוסקים הכל לפי השולחן ערוך הרב.

(הגאון הגדול רבי פישל הערשקאוויטש שליט"א, המודיע אנגלית פרשת מקץ תש"ע גליון 588)

אחד מענקי-הרוח שבגדולי האחרונים

ספרי ההלכה של אחד מענקי-הרוח שבגדולי האחרונים אינם מצויים בחוגי הישיבות הליטאיות, וכיוצא מתוך אותם החוגים אינם נזכרים גם בספרו של מחברנו [ה'קהלת יעקב'] - וחבל. העבודה! הרבה יש להם ללמוד מדרכו ההגיונית והחודרת בכלל, וכמה מחקירותיהם היו מוצאים בין בתרי דבריו בפרט. הורגלו לראות את בעל ה'תניא', רבי שניאור-זלמן מלאדי, ז"ל, כיוצר החב"ד ומחולל שיטה פילוסופית-דתית של

ה'חסידות' בלבד, ושוכחים יצירתו ההלכתית הנפלאה בדמות השולחן ערוך' שלו עם ה'קונטרס אחרון' עליו. אף מחברנו היה לו ללמוד בכמה דיונים שבספרו מדברי הרב.

(הגרש"י זיין, סופרים וספרים, פירושים, עמ' 334)

כמה הלכתא גברותא היו יכולים ללמוד מהלכות יום טוב שלו

חבל, שאף אחד מהמשתתפים בה'בירורים' לא השתמש בשלחן ערוך של הרב ה'תניא'. כמה הלכתא גברותא היו יכולים ללמוד מ'הלכות יום טוב' שלו, בין לבנין ובין לסתירה.

(הגרש"י זיין, סופרים וספרים, פירושים, עמ' 42)

סגנונו צח ונקי .. במילים ספורות מישב כמה קושיות בבת אחת

הבאתי הרבה דברים משלחן ערוך של הגרש"ו מלאדי, וג"כ דייקתי להעתיק לשונו ממש, כי סגנונו צח ונקי ולפעמים במלים ספורות הוא מישב כמה קושיות בבת אחת (לדוגמא ראה בכלל י"ד ס"ק צ"ו).

(הגה"צ בנימין יהושע זילבר, בהקדמה לס' בית ברוך).

מיישב דברי כמה מהאחרונים שהוא עצמו עולה עליהם בגאונותו

הוא (הגאון רבי משה ארי' לייב שפירא ראש ישיבת תורת אמת) היה מספר על הערצתו העמוקה של הגרצ"פ פרנק זצ"ל לכ"ק רבינו הגדול בעל התניא והשולחן ערוך ולחיבורו 'שולחן ערוך הרב'. הרב פרנק היה נוהג לומר שאדמו"ר הזקן ברוב ענוותנותו מתאמץ ומתייגע כדי ליישב את דבריהם של כמה מן האחרונים שהוא עצמו עולה עליהם בגאונותו. (וראה גם בספרו "הר צבי' הלכות ראש השנה שי"ל בסיון תרפ"ט).

(אנשים של צורה, עמ' 18, בשם הגרצ"פ פרנק זצ"ל)

הלכה כמותו בכל מקום

היות ושולחן ערוך הרב, הוא היחיד שזכה לחבר חיבור כה מפורט ומקיף על הלכות תלמוד תורה, לכן הלכה כמותו בכל מקום.

(ספר 'שלום ירושלים' (ירות"ו תשמ"ט) עמ' קכ, בשם הגאון ר' יעקב קמינצקי)

הרגיל בלימוד שו"ע הרב מוצא נפלאות במאור תורתו

הן ידוע לכל באי שערי אסוקי שמעתא אליבא דהלכתא עוזוי נוראות דברי שו"ע של הרב, בכללו בסגנון קצר ומיוחד תלי תלים של הלכות חידושים נוספים של דינים היוצאים ועל כולם הסברים נפלאים בבירור השיטות, וכל שרגיל בלימוד שו"ע של הרב נפשו עליו משתוחחת למצא בכל פעם יותר ויותר נפלאות במאור תורתו. לכן יש לנו לשמוח מאד בראותינו מלאכת מחשבת עבודה נפלאה של קבוצת ת"ח מופלגים שכינסו למקום אחד מראי מקום וציונים בהרחבת דברי שו"ע הרב, ישר כחם וחילם לאורייתא, תרבה הדעת וההבנה, ויהיו הדברים שמחים ומאירים.

ויש לי להוכיח מכמה מקומות שהגאון בעל המ"ב ז"ל סלל מרוצת סגנונו לפי ההכנה שהכין לו רבינו בעל התניא זיע"א, וגם נחוץ מאוד להדגיש, נכון שבכל מיני פסק ההלכה אמרינו הלכה כבתראה, והנה המ"ב הריהו בתרא. אך אין זה נכון במקרה הנוכחי, יען שהמ"ב לקח לו פוסק המכריע את הגר"א, ועליו סומך בכל עת שיש שיטות לכאן ולכאן, ואילו רבינו הרב פוסק בד"כ הכרעת המ"א, באופן שאין כאן ענין של בתרא רק ענין של מנהג המדינה שהמ"ב מכריע כהגר"א והרב כהמ"א (חוץ ממקומות פרטיים שנוכל למצא הרבה פוסקים שבאו אחרי הרב ופסקו דלא כוותי). ומה שרואים אנו נפוץ בעולם שכל בני תורה פוסקים לפי המ"ב, ד"ז נובע מהא שבס' מ"ב קל למצא ההלכה ואילו בשו"ע הרב בא הדבר רק אחר יגיעה גדולה.

ולכן ע"י עבודה שלפנינו, שנפתחים שערי הרב לכל באי שהספר, יש חשיבות גדולה לעבודה זו, שיש לקוות שנוכל להחזיר עטרה ליושנה, כמו שכל האשכנזים יוצאים ביד רמ"א, כך כל החסידים יפסקו כמו הרב (אבל כנראה עדיין רחוקה הדרך עד שיהי' כן בהחלט).

דברי הכו"ח לכבוד תורתו של הרב

(הגאון רבי אליהו הלוי פישר, רב וראש כולל חסידי גור נ.י.)

במכתבו להדפסת שו"ע הרב מהדורה החדשה

שער שני

הרבי ושו"ע הרה

ליקוט מתוך שיחותיו ואגרותיו הק'
של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זיע"א

תוכן ענינים

איש פלאות / מעלת רבינו כמחבר השולחן ערוך

דווקא הוא נבחר מכל תלמידי המגיד / בכל מדינת פולין נקרא בשם "הרב" סתם / הנה איש פלאות / האחריות שנטל על עצמו בחיבור השו"ע / אין מה 'לשאול' אחרי פסק אדה"ז... / תורת רבנו הזקן תאיר דרכנו / כדאי הוא רבינו לסמוך עליו

כרכא דכולה ביה / מאפייני השולחן ערוך

- הפלאת הספר

הכנה לנשיאות / אצל חסידים - לא מספיק התואר "שו"ע הרב" / שו"ע רבינו מיוסד כולו על פנימיות התורה / הפחית את ההתנגדות לחסידות / ריבוי חידושים בספריו / חידושים עצומים, בפרט כשמוסיף או משנה

- הלכות בטעמיהן

הלכות בטעמיהן / דבר השלם / אינו צריך לקרות בספר אחר / הלכות בטעמיהן הוא עיקר תורה שבע"פ / הטעם נוגע להלכה עצמה / הטעם מסייע להבנת ההלכה על בוריה / הטעמים מוסיפים חשק וחיות בלימוד / יש חילוק בין קיום המצוה בידיעת הטעם וללא ידיעתו

- לשונו הזהב

לשונו הזהב / מבהיר ומחדש ענינים באמצעות דיוק בכל מילה / שינויי הלשונות אינם לתפארת המליצה / ע"י דיוק במילה אחת מוריד אדה"ז את השאלה / גודל הדיוק עד שאפשר ללמוד גם ממה שלא מביא / דיוק בפרט במקומות שמשנה מלשון המקור / כלל הלכות מסוימות בהלכות אחרות מתוך דיוק / מדיוק בציונים שכתב נוסף ביאור בהלכה / כשמעיינים מה הוסיף או השמיט - מתברר הפירוש הנכון / דיוק לשון אדה"ז בתיבות "שבע ושמונה"

- בסגנון הרמב"ם

מביא את לשון הרמב"ם בריבוי מקומות / דמיון לספרי הרמב"ם / ע"פ כללי הרמב"ם / ע"ד הדיוק של הרמב"ם / הולך בשיטת הרמב"ם

- לא הביא דינים מחודשים

נזהר וממעט בהבאת דינים מחודשים / לא כתב דינים מחודשים מלבד במקומות ספורים / מביא רק דינים שנזכרו בפירוש לפניו / רק מוסיף טעם ומפרט ההלכה / אינו מביא דינים מחודשים

- כללים שונים

כרכא דכולה ביה / סמך הרבה על המגן אברהם / התחרט שסמך עליו ביותר / אוחו מהחקק יעקב כפוסק בר סמכא מהכי גדולים / לא קאי בסדר דהשו"ע / ברוב ההלכות לא מביא את המקור בפסוקים / יש שהתבאר בקיצור ויש שבאריכות / אין דרכו להביא מרו"ל בשם אומרם / אין דרכו בכללים ומנינים / מעתיק הדינים באופן ובמציאות כמו במקורם / מביא רק הלכות הקשורות רק לזמן הזה / לא כספר היד החזקה שכולל גם הלכתא למשיחא / הפירוש והסדר הוא עיקר הענין / לא נמנע מלחזור על דברים יותר מפעם אחת / כל חלק כלול משאר החלקים / השמיט כשהיה בדעתו לברר במהדו"ת

- חצאי עיגול

המוקף בחצאי עיגול – מצד הספק / חלק מהחצע"ג הוא בגלל שהוסיף על מקור הדין / החצע"ג כדי שבמהדו"ת יחליט בזה / חצאי עיגול כשאינו לו מקור

חלקי השולחן ערוך / והחילוקים ביניהם**- מהדו"ק ומהדו"ת**

מהדו"ק – ע"פ נגלה, מהדו"ת – ע"פ חסידות / במהדו"ת קיצר בהבאת פרטי הדינים

- הל' תלמוד תורה

נתקבלו בכל חוגי בני" / נדפסו ראשונים ע"י רבינו בעצמו / ריבוי חידושים בהל' ת"ת / קדימת הדפסת הל' ת"ת קשורה במעלתו / נדפס ע"י אדה"ז בעצמו / חיבור נגלה וחסידות / נכתב בסגנון שונה / יסוד השולחן-ערוך / ממוצע בין השו"ע והסידור

- סימנים קנ"ה וקנ"ו

ענינים נפלאים בסימנים אלו / נכתבו בסגנון שונה / שלל של חידושים

- לוח וסדר ברכת הנהנין

טעמי ההלכות רק בכמה מקומות / כתב גם את מה שמובן מאליו / טעם השם לוח ברכת הנהנין

השו"ע והסידור

שו"ע – ע"פ הפוסקים, הסידור – ע"פ המקובלים / הטעמים בשו"ע – ידיעת התורה, בסידור – להוסיף חיות בקיום ההלכה / בסידור – הוראות על אתר ללא השלכה למקומות אחרים / בסידור (שלא כמו בשו"ע) מחדש דינים / מקום הדינים בשו"ע ולא בסידור, בהלכות שבסידור שני סוגים / בכ"מ חזר בו ממה שכתב בשו"ע / הלכה כהסידור שהוא בתראי / ההנהגה כפסקי הסידור / לנהוג לפי המקובלים

חלוקת השו"ע

החלוקה לא נקבעה ע"י רבינו / צ"ע המקור לשם "חלק שישי"

הדפסת השו"ע / נחיצות העיסוק בהדפסת השו"ע

"תקוטי שיהי' זמן אצלי להכין לדפוס" / למהר בהדפסת השו"ע בהידור / ת"ח על ההערה ע"ד ההו"ל של הל' ת"ת / עונג מיוחד לצרף את הטופס הראשון / הערות קצרות ומ"מ לשו"ע / להדפיס בצורה היותר מהודרת / איסוף שיחות כ"ק אדמו"ר על שו"ע אדה"ז / אישור קבלת הערות מהר"ח נאה / הדפסת שו"ע עם ביאורים והערות / גדול זכות עשיית מראי מקומות לשו"ע רבינו / עניין הסימנים הוא גדול ביותר / גודל השמחה שנדפס בחצי כדור התחתון / עיון בשו"ע מתוך החביבות שבהוצאה החדשה

הון יקר ועשיר / חשיבות הלימוד בשו"ע

כאב הלב מכך שלא מונחים בשו"ע רבינו / הון יקר ועשיר / חבל שמזניחים את הלימוד בשו"ע / לדאבוננו אין מדייקים בשו"ע אדה"ז... / מעלת ר' חיים נאה שעסק בלהט בשו"ע רבינו / חלוקת שו"ע רבינו / גזירה חדשה: ללמוד בקביעות בספרי הנגלה של רבינו / גזירה חדשה: ללמוד בקביעות בספרי הנגלה של רבינו / מדוע לא לומדים שו"ע רבינו? ... / הרי בנושאים אלו יש חידושים בשו"ע רבינו / צריכים לעסוק בלהט בשו"ע רבינו / התעניינות בדברים הצריכים בירור / לא לדחות את הלימוד לזמן מאוחר / הערות בשו"ע רבינו / קביעות ברבים בכל יום / התעסקות בהסברת הצריך ביאור / לשאת את הל' ת"ת בכיס... / לכל הפחות שכמה יתבוננו גם בסימן זה... / לימוד רב עד שיצטרכו חוברות חדשות בהוצאה חדשה

דרכי הלימוד

לימוד הקדמת בני המחבר לפני השו"ע / כל מה שנקבע בשו"ע הוא דין לכאו"א
מישראל / נחיצות סידור כללים / בהעמקה בלשונו מתבאר גם במקצועות אחרים בתורה
/ יגיעה רבה בהבנת הטעמים

איש פלאות

מעלת רבינו כמחבר השולחן ערוך

דווקא הוא נבחר מכל תלמידי המגיד

וכמו כן הי' בזמנו של אדמו"ר הזקן, שהיו כמה צדיקים וכמה גאונים, וגם בין תלמידי המגיד היו כו"כ גדולים בנגלה דתורה כו', ואעפ"כ, בחר המגיד באדמו"ר הזקן לחבר את השולחן-ערוך, שזוהי המעלה ד"הוי" עמו שהלכה כמותו".

והיינו, שאע"פ שגם ספריהם ותורתם של שאר תלמידי הבעש"ט והמגיד נתקבלו בכל תפוצות ישראל (לא רק אצל חסידים, אלא גם אצל "עולם'שע"), מ"מ, הרי זה באופן ד"אלו ואלו דברי אלקים חיים", אבל בנוגע להלכה, יתכן שלפעמים תהי' "הלכה כמותו" ולפעמים תהי' ההלכה באופן אחר. משא"כ בנוגע לשולחן-ערוך של אדמו"ר הזקן - הרי זה באופן ש"הלכה כמותו"...

(משיחת ש"פ עקב תשי"ג)

בכל מדינת פולין נקרא בשם "הרב" סתם

תמה אני וביותר על חילוף קשר התפלין מחב"ד לפולין, אחרי שהכל מודים שהרב המגיד ממלא מקום הבעש"ט, מסר דוקא לרבינו הזקן לערוך ש"ע ובכל מדינת פולין נקרא בשם "הרב" סתם, ואם מפני סיבות ישנן מהוראות רבינו הזקן שלא קבלו עליהם, אבל לאחר קבלת איזה פס"ד שלו בפועל ואח"כ לחזור בו זהו דבר תמוה ומופרך. והשי"ת ינחהו במעגלי צדק ואמת.

(אגרת, כ"ד שבט תשי"ד)

הנה איש פלאות

שמחתי בראותי אותו, באשר זה זמן רב שנרגש חוסר בחוברת אשר תספר בסגנון נוח לקריאה ע"ד תולדות אדה"ז ואשר יחד עם זה, תתן מושג אי-שטחי מאישיותו, ותעורר בהקורא את הרצון לדעת יותר פרטים ע"ד תורתו שיטתו ומפעליו, ואחרי בקשה סליחתו, הנה בה בשעה אשר ספרו מתאים

לדרישה הראשונה לא מצאתי בו כלל מה שיהי' מכוון למטרה השני', ולבאר כוונתי: אם הי' פרק מיוחד ע"ד ספרי אדה"ו עם תיאור, בשתיים-שלוש שורות, תוכן כל ספר, הנה כשהקורא יקרא רשימת הספרים ומוצא בהם: נוסח (בדיוק כל תיבה ותיבה) של סידור התפלה, לוח ברה"נ (בהל' ברכות המסורות לכל וכתובות בסגנון המתאים לזה), שו"ע (בפרט הל' גדה וקו"א), תניא (שבחלקו הראשון והג' יכול לשמש, בעיני בעלי המוסר, למופת לספרי מוסר. ח"ב דוגמא לחקירה. ח"ד - לאהבת ישראל), תו"א ולקו"ת (שיטתו בחב"ד), קו"א שבתניא ולשון כ"ק אדנ"ע בעצמו שבתו"א (קבלה) - הנה רשימה כזו עם ביאור קצר ע"ד הנ"ל, למרות "יבשותה", מכרזת היא ואומרת: הנה איש פלאות.

(אג"ק ח"ב ע' קא)

האחריות שנטל על עצמו בחיבור השו"ע

וענין זה מודגש ב"עשר זכותים" של רבינו הזקן הקשורים עם גאולתו - שרובם ככולם הם בעיני רוחניים.

ולדוגמא - חיבור השולחן-ערוך, כידוע שרבינו הזקן הוא זה שבו בחר הרב המגיד ללקט ולקבץ מכל השקו"ט של הראשונים והאחרונים את כל הדינים למעשה בפועל, וכידוע הסיפור שרבינו הזקן הביע דאגתו מגודל האחריות שבדבר, ואעפ"כ, לא התחשב עם האחריות, וכתב ו"בנה" את השולחן-ערוך, כפי שנקרא בכל המדינות בשם: "שולחן ערוך הרב" ["הרב" סתם, וכבר יודעים למי הכוונה...].

שזהו ענין שממנו אורה יוצאה - הוראה לכל אחד ואחת מישראל בחיי היום-יום, שלכן הנה רובו ככולו ממה שנשמר הוא חלק אורח חיים, וכן "הלכות הצריכות מלוקטות" מחלק חו"מ, שהם בעיקר ענינים הנוגעים בחיי היום-יום, כפי שרואים בפועל.

- ישנם אמנם גם פסקי דינים של אדמו"ר האמצעי, וכן פסקי דינים ושאלות ותשובות בריבוי מהצמח-צדק, וכמו"כ ישנם שאלות ותשובות מאדמו"ר מהר"ש (שלא נדפסו), ועד"ז גם מכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, ובפרט בהלכות מקוואות, ועד גם מכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (עוד קודם שנעשה נשיא) - שאלות ותשובות בנוגע לשחיטה וכו';

אבל שיהי' באופן שנתפשט בתפוצות ישראל ונתקבל אצל רוב הציבור - שאז הרי זה נעשה ענין שיש בו התוקף של מצות עשה ומצות לא תעשה, כמ"ש הרמב"ם בריש הלכות ממרים בנוגע לסנהדרין - מצינו זאת בנוגע לשו"ע של רבינו הזקן דוקא.

(משיחת י"ט כסלו תשכ"ט)

אין מה 'לשאול' אחרי פסק אדה"ז...

זהו פס"ד ברור של אדמו"ר הזקן שזהו 'נס' שצריך לעשות עליו ברכת "שעשה לי נס במקום הזה", ואצלי אדמו"ר הזקן 'פוסק' ואחרי זה אין לי מה 'לשאול'...; אבל היות ועוסקים עם כל העולם, הנה כו"כ רבנים פסקו, לאחרי שקו"ט, ואף כתבו והדפיסו זאת - שאין שום ספק בזה וצריכים לעשות ברכה בשם ומלכות...

(משיחת י"ט כסלו תשל"ז)

תורת רבנו הזקן תאיר דרכנו

ביחד עם הנ"ל קבלתי ג"כ היום הידיעה אשר הכרך האחרון של שו"ע רבנו הזקן הובא היום לבית הכריכה, וכשיביאוהו מכורך משם יושלחו לכ' כבקשתו שני טופסים. ויהי רצון אשר תורת רבנו הזקן בעל התניא - (פוסק בנסתר דתורה) - והשו"ע - (פוסק בנגלה דתורה), תאיר דרכנו ודרך כל אחד ואחת מעמנו בני ישראל, כל אחד אשר בשם ישראל יכונה, ללכת דרכו בחיים כהתחלת (ויסוד קיום כל) השולחן ערוך: עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים.

(אג"ק חכ"ה ע' קצג)

כדאי הוא רבינו לסמוך עליו

ובזה מחדש רבינו הזקן חידוש גדול - ואף שצריך למצוא מקור לדבר, הרי כדאי הוא רבינו הזקן לסמוך עליו...

(משיחת ש"פ צו, שבת הגדול, יו"ד ניסן תשכ"ט)

כרכא דכולה ביה מאפייני השולחן-ערוך

הפלאת הספר

הכנה לנשיאות

...העניין של "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" הוא אחד מהפעולות של רבינו הזקן, אשר עוד קודם שהוא נהיה 'נשיא' הוא פעל - בתור הכנה לנשיאות - להוציא מהתורה "דבר ה' זו הלכה", את הפסק דין ברור בהלכה בתורה.

...הנה יש את הגדלות כשלעצמה, כמדובר לעיל בעניין של סברא לכאן וסברא לכאן, שזה דבר מבהיל שבתורה - "עוקר הרים וטוחנן זו בזו"; ולאחרי זה מגיע שלב נוסף - "הלכה כמותו", לברר את הפסק-דין, הלכה למעשה...

הנה אפילו בנוגע ל"אלו ואלו דברי אלקים חיים", כשב"ש אומרים כך וב"ה אומרים שזה כשר וטהור וכו', וכו', הרי על זה אומרת הגמ' "אלו ואלו דברי אלקים חיים"; אבל לאחרי זה יש אופן נעלה יותר [בדוגמת "הוי" אחד" ביחס ל"אלקים"] - "והוי' עמו", שעל כך אומרת הגמ' בסנהדרין שזהו הענין של "הלכה כמותו".

...וזה היה חידושו של רבינו הזקן, עוד קודם ההתחלה בפנימיות התורה:

רבינו הזקן החל בעריכת השולחן-ערוך כשהוא עוד היה אצל המגיד ממעזריטש, כמבואר בארוכה בהקדמת השו"ע של בני המחבר, ולא רק סתם 'התחלה' - אלא שם הוא סיים את הלכות ציצית והלכות שבת, כמו שכתוב שם באריכות...

(משיחת י"ט כסלו תשל"ב)

אצל חסידים - לא מספיק התואר "שו"ע הרב"...

ובאופן ד"שני אור", נגלה ונסתר, ששייכים לכאו"א מישראל - כמודגש אצל רבינו הזקן, הן בנוגע לשולחן ערוך (נגלה), שנתפשט ונתקבל בכל תפוצות ישראל בשם

"שו"ע הרב"* והן בנוגע לתניא (נסתר), כדברי רבינו הזקן שתורת החסידות אינה עבור חסידים בלבד, אלא עבור כל ישראל (אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"י ע' דש. וש"נ).

*ואדרבה - אצל אלו שאינם חסידים נקרא בשם "שו"ע הרב", משא"כ אצל החסידים - אין זה תואר מספיק כו', אלא ישנו תואר נעלה יותר שבכלל מאתיים מנה כו'.

(משיחת ליל ג' דחג הסוכות תשמ"ט)

שו"ע רבינו מיוסד כולו על פנימיות התורה

ולהעיר, שהשו"ע של רבינו הזקן מיוסד כולו לגמרי על פנימיות התורה, אבל, ביחד עם זה, דבר ברור הוא שלהיותו "שולחן ערוך", צריכות כל ההלכות שבו להיות באופן "ערוך" דוקא, ועוד יותר משו"ע הבית-יוסף, שלכן ניתוספו בשו"ע אדה"ז גם טעמי ההלכות, משא"כ בשו"ע הב"י נכתבו ההלכות בלי הטעמים, ואילו טעמי ההלכות באו בחיבור בפני עצמו, חיבור על הטור שנקרא בשם "בית יוסף"*.

(משיחת כ"ד אלול, אור ליום ג' פ' נצבים, ג' דסליחות תנשא)

הפחית את ההתנגדות לחסידות

וככל הענינים שישנם בכלל ובפרט כו' - י"ל עד"ז בנוגע אלינו, בחסידות חב"ד, החל מרבינו הזקן, שנקרא "בעל התניא והשולחן ערוך":

אע"פ שכללות השולחן-ערוך (נגלה דתורה) נדפס לאחרי ספר התניא (תורה-שבכתב והתחלת חסידות חב"ד), שהרי השו"ע של רבינו הזקן נדפס לראשונה בשנת תקע"ד, לאחרי הסתלקות אדמו"ר הזקן, ואילו ספר התניא נדפס בחיים חיותו בעלמא דין, בשנת תקנ"ז, מ"מ, ישנו ענין אחד בשו"ע, שזהו יסוד כל ענין השו"ע - הלכות תלמוד תורה - שנדפס עוד לפני ספר התניא, בשנת תקנ"ד.

ואדרבה - כמבואר בסיפורי רבינו נשיאנו, בנוגע לכמה מקומות וכמה אנשים שהי' אצלם מקום לנגד וללחום נגד תורת החסידות, שהפרסום של הלכות תלמוד תורה מנע את ההתנגדות על לימוד פנימיות התורה, לימוד ספר התניא ותורת החסידות בכלל, שכן, אף שרבינו הזקן לא רצה שיזכירו את שמו בהל' ת"ת, ובתחילה לא ידעו מיהו

לרבי באחת ההתוועדויות עם חידושי תורה על שו"ע אדמו"ר הזקן מהכולל שבראשותי, שנכתב עליהם "חידושים בשו"ע הרב". הרבי העיר לי, שרצוי לכתוב "בשו"ע אדמו"ר הזקן" כי זה כינוי גדול [חשוב] יותר מאשר "שו"ע הרב"...

המחבר (ועד"ז גם בספר התניא, שבדפוסים הראשונים לא נזכר שמו של רבינו הזקן, עד לאחר הסתלקותו) - הרי לאחרי זמן נודע שהמחבר הוא רבינו הזקן.

ונמצא, שהקדמת הדפסת הלכות ת"ת היא בבחינת "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו" בנוגע להתגלות תורתו של רבינו הזקן בפועל (נגלה תחילה ואח"כ פנימיות התורה), וגם אצל המנגד כו'.

(משיחת י"א ניסן תשכ"ב)

ריבוי חידושים בספריו

כשילמדו את הספרים בנגלה של אדה"ז ימצאו ריבוי חידושים, ובפרט בהל' ת"ת שזה היה אחד מהספרים הראשונים של רבינו הזקן שנדפסו, [ולדעת כמה, נדפס אף לפני הל' ברכות הנהנין, או כפי שקראו לזה בזמן ההוא "סדר ברכת הנהנין"]...

(משיחת ש"פ תשא תשל"ה)

חידושים עצומים, בפרט כשמוסיף או משנה

כאן מתווסף חידוש שאדמו"ר הזקן מוסיף בשו"ע (וכמדובר כמה פעמים, שישנם חידושים עצומים בשו"ע של אדמו"ר הזקן, שכשמתבוננים רואים זאת על כל צעד וצעד. בפרט זה עוד יותר מודגש כשאדמו"ר הזקן מביא לשון של מישוהו שקדמו ומוסיף או משנה בזה, עאכו"כ שזה מודגש בשו"ע אדמו"ר הזקן כשהוא מביא את לשון השו"ע של המחבר ובזה יש שינוי או הוספה).

(משיחת יו"ד שבט תשכ"ה)

הלכות בטעמיהן

הלכות בטעמיהן

וזהו החידוש בשו"ע של אדמו"ר הזקן לגבי שו"ע של הבית-יוסף - שבשו"ע של הב"י הובאו רק פסקי הלכות ללא הטעמים, וכאשר רוצים לדעת את טעמי ההלכות (כדי שלא להיות בבחינת "מבלי עולם" - כאשר פוסקים ע"פ דברי המשנה בלבד, ללא ידיעת ולימוד הטעם כו'), צריכים ללמוד את פירוש ה"בית יוסף" על הטור; אבל בשו"ע של אדמו"ר הזקן הובאו פסקי ההלכות ביחד עם טעמיהן, כך שביחד עם לימוד פסקי ההלכות לומדים גם את טעמיהן (ועי"ז נשלל הענין ד"מבלי עולם").

(משיחת ליל ג' דחג הסוכות תשמ"ג)

דבר השלם

וטעמו של הבית-יוסף שכתב פסקי הלכות ללא טעמים - כיון שהשולחן ערוך שלו הוא קיצור חיבורו הארוך (בית יוסף) על הטור שבו נתבארו בארוכה טעמי ההלכות (כמ"ש בהקדמתו לחיבורו).

כלומר: הבית-יוסף ואדמו"ר הזקן כתבו שניהם הלכות בטעמיהן, אלא, שהבית-יוסף חילקם לב' חיבורים, ואדמו"ר הזקן עשה מהם חיבור אחד, דבר השלם.

(משיחת ש"פ יתרו, ח"י שבט תשנ"א)

אינו צריך לקרות בספר אחר

ובתורה גופא - תכלית העילוי שבה - "גדול תלמוד (הגדלות דתלמוד) שמביא לידי מעשה", שזהו תוכן הענין דחיבור ה"שולחן ערוך" [תפקיד שעבורו נבחר אדמו"ר הזקן מבין כל שאר תלמידי המגיד, כמסופר בארוכה בהקדמת הרבנים בני הגאון המחבר] - הלכה למעשה, ובזה גופא - הלכות בטעמיהן, שע"ז שוללים את הענין ד"מורין הלכה מתוך משנתן" הנקראים "מבלי עולם" - מכיון שלומדים גם את טעמי ההלכות (כפי שמבאר אדה"ז בקונטרס אחרון להל' ת"ת שלו), ודלא כשהו"ע של ה"בית יוסף", שטעמי ההלכות צריכים לחפש בחיבורו הארוך על הטור (כי בשו"ע הובאו רק הלכות

פסוקות ללא טעמים). כי אם הלכות בטעמיהן בחיבור אחד, ש"אינו צריך לקרות ספר אחר" (כלשון הרמב"ם בהקדמתו לספר היד).

(משיחת ליל ג' דחג הסוכות תשמ"ה)

הלכות בטעמיהן הוא עיקר תורה שבע"פ

ענינה של התורה הוא פירוש וביאור המצוות, והיינו, שפרטי רצון העליון, שהו"ע המצוות נתפרשו ונתבארו בתורה.

וענין זה הוא בעיקר בתושבע"פ, שהרי ידיעת ההלכה היא דוקא מתושבע"פ, שהרי מתושב"כ בלבד אי אפשר לדעת את ההלכה למעשה, כי אם ע"י תושבע"פ דוקא.

ובתושבע"פ גופא - עיקר ביאור המצוות הוא לא במשניות, שהם הלכות בלי טעמים, אלא בגמרא, שענינה הוא השקו"ט והפלפול שבתורה.

ועד כדי כך, שישנה דעה (וכדעה זו פסק אדה"ז בהלכות ת"ת) שעיקר הענין דתושבע"פ הוא לימוד טעמי ההלכות, ולימוד ההלכות בלבד, ללא טעמים, אין יוצאים ידי חובת לימוד תושבע"פ - דלא כדעת הרמב"ם שגם לימוד פסקי הלכות בלי טעמים, כמו לימוד המשניות, נחשב ללימוד תושבע"פ.

[ולכן נחלקו על מ"ש הרמב"ם בהקדמתו לספר היד "שאדם קורא בתורה שבכתב תחילה ואח"כ קורא בזה, ויודע ממנו תושבע"פ כולה, ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם" - מכיון שספרו של הרמב"ם אינו אלא הלכות בלי טעמים, ותושבע"פ ענינה הלכות בטעמיהן דוקא. וזהו גם מה שמפרשי הרמב"ם כתבו הגהות וביאורים כו' על ההלכות שבספר הרמב"ם].

וזהו ג"כ החידוש בשו"ע של אדמו"ר הזקן לגבי שו"ע המחבר - שהחילוק העיקרי ביניהם הוא שהמחבר כתב פסקי הלכות בלי טעמים, ואילו אדה"ז כתב "הלכות בטעמיהן" (טעמי ההלכות עצמם, ללא פרטי השקו"ט שבגמרא), כדי שע"י לימוד השו"ע שלו יהי אפשר לצאת ידי חובת לימוד תושבע"פ לכל הדעות.

ובאופן כזה דוקא הוא עיקר לימוד התושבע"פ - כי ע"י לימוד ההלכות בלי טעמים אפשר לדעת רק את הדין שנאמר בפירוש, או דין הדומה לו בכל הפרטים, אבל אי

אפשר לדמות מילתא למילתא כו'. וכיון שענין הלימוד דתושבע"פ הוא "להבין דבר מתוך דבר ולדמות דבר לדבר", הרי ענין זה הוא דוקא בלימוד ההלכות בטעמיהן.

(משיחת ש"פ ויקהל תשי"ד)

הטעם נוגע להלכה עצמה

ואדה"ז מאריך בצורה מיוחדת בזה, שעיקר הנס והחידוש של שבת הגדול, זה הענין שבכורי מצרים נלחמו עם המצריים, ומזה שהוא מאריך בזה מובן שזה ענין בהלכה, הגם שהאריכות היא מפני שמבאר את הטעם של ההלכה, משא"כ הב"י כתב רק את ההלכה אבל הטעם לא כתוב בשו"ע שלו... אבל הא גופא שאדה"ז הכניס בשו"ע שלו, מזה מובן שזה גם חלק מההלכה, ממילא כשאדה"ז מכניס את הטעם של שבת הגדול מצד הענין של "למכה מצרים בכוריהם", מזה מובן שזה נוגע להלכה שזה הענין של שבת הגדול.

(משיחת ש"פ צו תשל"ב)

הטעם מסייע להבנת ההלכה על בוריה

מכיון שבשם של אדמו"ר הזקן יש את המשמעות של 'אור', מובן, שזה גם היה מהמעלות של "מעשיו ותורתו ועבודתו".

... וכך גם בנוגע ל"אור" של נגלה דתורה - חיבור השולחן ערוך שלו - שמעיקרי החידוש בזה זה היה בזה שהוא הוציא "הלכות בטעמיהן .. מילתא בטעמא דוקא, כדי שזה שלומד אותן לא ידע רק את הדין איך לנהוג בפועל, אלא שהוא גם יבין את ההלכה על בורי'.

וזהו ענינו של "אור" - שחכמה ושכל נקראים "אור": ע"י תפיסת ענין בשכל, עם הבנה, הדבר נהיה "מואר" ובר השגה, כשמבינים דבר רואים את הדבר לאמיתתה, רואים מה שהדבר באמת.

בשעה שמאמינים בדבר, אפילו כשזה באמונה אמיתית שלא שייך שום ספיקות, הנה מכיון שאין בזה שום הבנה - הדבר לא "בר-השגה" עבורו; יודעים בוודאות שהדבר

הוא כך, אולם ה"אור" של השכל פועל שרואים את הדבר בכל פרטי, עד שיכול לבוא ובא בפועל ל"יחוד נפלא", שהמשכיל והשכל והמושכל נעשים לדבר אחד.

(לקו"ש חכ"ו ע' 41 תשמ"א)

הטעמים מוסיפים חשק וחיות בלימוד

ועיקר הכוונה בכל הנ"ל הוא להדגיש עד כמה יכולים לדייק בשו"ע אדמו"ר הזקן, עד לענינים שנוגעים להלכה לפועל - בדין של "שליש בתלמוד", שלדעת הרמב"ם והב"י זהו רק הענין של להבין דבר מתוך דבר וכו', משא"כ לשיטת אדה"ז ורש"י והרא"ש, עיקר הענין של תלמוד הוא ידיעת טעמי ההלכות, וזה צריך להיות לפני הענין של להבין דבר מתוך דבר וכו'.

ובנוגע לענינינו - הרי זהו דבר ברור שכדי ללמוד תורה מתוך חשק ותענוג, צריכים ללמוד עם טעמי ההלכות. וכפי שרואים זאת בפשטות שאם לומדים רק את פסקי ההלכות של הרמב"ם ללא ידיעת הטעמים, אזי הלימוד הוא ללא שקו"ט וכו', ודוקא בשעה שלומדים את הטעמים של פסקי הרמב"ם, אז נעשה שקו"ט שלמה ברמב"ם.

(משיחת ב' דהגה"ש תשל"ז)

יש חילוק בין קיום המצוה בידיעת הטעם וללא ידיעתו

וזהו גם א' הענינים ד"גדול לימוד שמביא לידי מעשה":

בשביל ענין המעשה מספיק לכאורה לימוד "קיצור שולחן ערוך" בלבד, ואעפ"כ, כתב רבינו הזקן בשו"ע שלו לא רק הלכות פסוקות, אלא הלכות בטעמיהן, הסברות וטעמים, ולפעמים גם ראיות מן הכתובים (כמבואר בארוכה בהקדמת בני המחבר לשו"ע), אף ש"לידי מעשה" נוגע לכאורה רק פסק ההלכה, הלכה "יבשה".

אך הענין הוא - כפי שרואים בפועל שיש חילוק בין קיום מצוה ע"י מי שידע רק את פסק ההלכה, לקיום מצוה ע"י מי שידע גם את כל הפרטים בחלק התורה הקשור עם מצוה זו.

...

ובשביל זה לא מספיק לימוד פסק ההלכה בקיצור שולחן ערוך בלבד, אלא צריך להיות לימוד שיתן לו הבנה והשגה והרגש הלב, שעיי"ז יהי' לו זירוז וחיות בקיום המצוות.

(משיחת י"ב תמוז תשכ"ד)

לשונו הזהב

לשונו הזהב

וע"פ הידוע אודות תכלית הדיוק בלשונו הזהב של רבינו הזקן (וכן הרמב"ם), שלכן יש ללמוד ולדייק בכל תיבה ותיבה, סדר הענינים וכו'...

(משיחת ש"פ שמיני, מבה"ח וער"ח אייר תשמ"ה)

מבהיר ומחדש ענינים באמצעות דיוק בכל מילה

כפי שכבר דובר כמה פעמים - אדמו"ר הזקן דייק בשו"ע שלו בכל מילה, וכשמתעמקים בסגנון הלשון רואים איך שהוא מבהיר ומחדש כמה ענינים, שלא שמים לב אליהם כשלא לומדים בעיון.

(לקוטי שיחות ח"ד ע' 1124)

שינויי הלשונות אינם לתפארת המליצה

ובהקדם המדובר כמ"פ אודות גודל הדיוק בשו"ע של רבינו הזקן, אפילו בנוגע להתיבות, ומכ"ש בנוגע לתוכן הענינים.

וענין זה מודגש ביותר בנוגע לסימנים הראשונים של השו"ע, שרבינו הזקן בעצמו כתבם בשתי מהדורות - שגם מי שאינו נכון, ואינו מתייגע בלימודו, יכול להבחין בשינויי הנוסחאות שבין שתי המהדורות.

ובהתאם לכך יש לערור בנוגע לימוד השו"ע של רבינו הזקן - וביחוד בשנה זו, שנת המאה וחמישים להילולא שלו - שנכון וראוי שילמדו בעיון ובדקדוק כו' לכל-הפחות את הסימנים הראשונים של השו"ע, שבהם נקל יותר להבחין בשינויי הלשונות, שבודאי אינם לתפארת המליצה וכיו"ב, אלא נוגעים להבנת הענין.

(משיחת ש"פ בשלח, ט"ו בשבט תשכ"ג)

ע"י דיוק במילה אחת מוריד אדה"ז את השאלה

וכידוע גודל הדיוק של שו"ע אדמו"ר הזקן - עד כמה אדה"ז דייק בכל מילה, עד שאומרים שהדיוק אצל אדה"ז הוא ע"ד הדיוק ברמב"ם, ועד שמכל מילה אפשר ללמוד הלכה, ובהוספה ובהפלאה - שהרמב"ם לא כותב את טעמי ההלכות, אלא רק פסקי דינים; זהו הסדר של הרמב"ם במשנה תורה שהוא מביא רק פסקי הלכות, בלי הטעמים, חוץ ממקומות ספורים שהרמב"ם מביא גם טעם על ההלכה, אבל רק במיעוט מקומות, ובמיעוטא דמיעוטא, ואם כן, מכיון שהרמב"ם מביא רק פסקי הלכות, אז אין כזה 'חידוש' שכל ענין הוא בדיוק;

משא"כ בשו"ע אדה"ז - הוא מביא לא רק את פסק ההלכה, אלא גם את הטעם של ההלכה, כפי שמסובר בהקדמה לשו"ע שאדה"ז הוסיף את טעמי ההלכות [לא כמו בשו"ע ב"י, ששם הוא מביא רק פסקי דינים, ובנוגע לטעמים הוא סומך על ספרו ב"י - הפירוש על הטור, אלא אדה"ז בשו"ע שלו כותב גם את הטעמים של ההלכות], ואפילו הכי - כל מילה מדוייקת. ורואים זאת גם בענין הזה, שע"י דיוק במילה אחת, מוריד אדה"ז את השאלה ...

(משיחת ש"פ בראשית תשל"ג)

גודל הדיוק עד שאפשר ללמוד גם ממה שלא מביא

כבר דובר כמה פעמים בנוגע לשו"ע רבינו הזקן, שנוסף על החידוש של שו"ע אדה"ז לגבי שו"ע של המחבר, שבשו"ע רבינו הזקן הלכות בטעמיהן כמבואר בהקדמת בני המחבר, מסגנון לשונו של רבינו הזקן אפשר ללמוד כמה הלכתא גברותא. ויכולים ללמוד זאת הן מהענינים שכן מביא, והן מכך שכמה ענינים הוא לא מביא.

(משיחת ב' דחגה"ש תשכ"ד)

דיוק בפרט במקומות שמשנה מלשון המקור

כמדובר כמ"פ גודל הדיוק של רבינו הזקן הן בנוגע לספר התניא והן בנוגע לשו"ע, אפילו בנוגע לתיבות אחדות, ועאכו"כ בנוגע לענין שלם, ובפרט כשמשנה מהלשון שנאמר במקום שלכאורה הוא המקור לדבריו, הרי בודאי שזהו בתכלית הדיוק, עוד יותר מאשר בתניא.

ובנדו"ד זה בנוגע לכך שאדמו"ר הזקן משנה את הטעם. בשו"ע אדה"ז רואים שהוא מביא גם כמה וכמה טעמים על הלכות בקיצור, כמבואר בכ"מ, וגם בהקדמת אדמו"ר האמצעי, מכיון שע"י הטעמים יכולים להוציא כמה וכמה ביאורים, ועד גם הלכות נוספות...

(משיחת ש"פ צו תשכ"ט)

כלל הלכות מסוימות בהלכות אחרות מתוך דיוק

ידוע גודל הדיוק בחיבור השו"ע של רבינו הזקן - כמבואר בארוכה בהקדמת הרבנים בני הגאון המחבר שנדפסה בהתחלת השו"ע. ואף שהדפסת השו"ע היתה לאחרי הסתלקותו של רבינו הזקן [מלבד הלכות תלמוד תורה וסדר ברכת הנהנין (וכן ספר התניא) שנדפסו בחייו], וכפי ששם לב והעיר א' מזקני החסידים שמסירת השו"ע לדפוס בפעם ראשונה (ע"י אדמו"ר האמצעי) היתה ב"ב תמוז שנת תקע"ו - הרי הדפסת השו"ע היתה ע"י הרבנים בני הגאון המחבר, שדייקו שהכל יודפס בתכלית הדיוק כו', כמבואר בהדקמתם...

ומפני גודל הדיוק של רבינו הזקן, מסתבר לומר שמה שכלל הלכות שבועות בסוף הלכות פסח - אין זה מפני שההלכות דחג השבועות זוטרתיהם (מספרם מועט), אלא מפני שענינו של חג השבועות הוא - סיום ושלמות הענין דחג הפסח, כנ"ל בארוכה...

(משיחת ש"פ נשא, ב' סיון תשמ"ד)

מדיוק בציונים שכתב נוסף ביאור בהלכה

מובן אשר ציונים אלו שמציין בשו"ע אינם ציונים בעלמא במקומות שנדרש בהם על פסוק זה, ופשיטא אשר מציין רק למקומות אשר מבארים בתוס' ביאור הלכה זו. וראי' נוספת דא"כ הו"ל לציין גם לזוהר ועוד מקומות שנדרש בהם ע"פ זה. ובפרט שכותב "ועיין" הרי פשיטא אשר ע"י העיון יהי' תוספת ביאור. עוד זאת: למה מציין תחילה את המדרש ואח"כ את הירושלמי, הרי הירושלמי הוא בכלל הש"ס, והכלל הוא, אשר בבלי וירושלמי הלכה כבבלי. ירושלמי ומדרש הלכה כירושלמי. ומוכרח אשר גם סדר הציונים, הרי הסדר בתורה הוא ג"כ תורה.

(משיחת כ' מנחם-אב תשי"ח)

כשמעיינים מה הוסיף או השמיט - מתברר הפירוש הנכון

...בשעה שמסתכלים במקור ממנו אדמו"ר הזקן לוקח ענין זה, ורואים מה שהוא העתיק ומה שהוא הוסיף - נופלים בדרך ממילא כמה פירושים, ונותר הפירוש הנכון.

כך גם מסתכלים במ"מ שצויינו על הענין (המ"מ שנדפסו בחייו של אדמו"ר הזקן [ממנו בעצמו, או מאחיו] אין על הענין הזה, אולם ישנם המ"מ שנדפסו ע"י אלו שהתעסקו עם מציאת המ"מ על כל הענינים בשו"ע, ומגיע להם על זה יישר-כח), רואים ששם מצויין שבפשטות (- אי-אפשר לדעת מה אדמו"ר הזקן חשב) המקור על דין זה הוא במג"א באותו סימן...

(משיחת אחרון של פסח תשל"ט)

דיוק לשון אדה"ז בתיבות "שבע ושמונה"

"וריש לקיש הוה פדיך עשדים וארבע קושיות על כל מימרא דרבי יוחנן ולא אשכחן בכל התלמוד עשרים וארבע קושיות אמירא דרבי יוחנן כי אם שבע ושמונה לכל היותר, והשאר נשכחו" (הל' ת"ת פ"ג קו"א א')

מספרים על הגאון הרגז'ובי ששאלו אותו פעם אודות מספר הקושיות על מימרא דר' יוחנן, והשיב, שמספרם שבע. וכאשר טען השואל שרבנו הזקן כותב "שבע ושמונה" - התבונן משך זמן, ואמר, שאכן ישנו עוד אחד, אבל הדבר תלוי בפלוגתא או בחילופי גירסאות כו'. ובאותו מעמד הביע את גודל התפעלותו והפליג ביותר בשבחו של רבנו הזקן - נוסף לכך שגם לפנ"ז היה מעריך ביותר את גאונותו של רבנו הזקן - איך שהבהיר ענין זה בהוספת תיבה אחת!

ואנו נסיים ונאמר: "חבל על דאבדין ולא משתכחין", הלואי היו - לכל הפחות - מחפשים ומוצאים את כל השבע והשמונה פעמים הנ"ל.

(משיחת י"ב סיון תשמ"ה)

בסגנון הרמב"ם

מביא את לשון הרמב"ם בריבוי מקומות

בהמשך להמדובר אודות גודל הדיוק ברמב"ם - יש להזכיר גם ע"ד גודל החביבות והדיוק ברמב"ם שהיתה אצל אדמו"ר הזקן, ועד שבריבוי מקומות העתיק אדמו"ר הזקן בשו"ע שלו את לשון הרמב"ם, וברוב ההלכות פוסק כמותו, כידוע ומפורסם.

(משיחת ש"פ במדבר, ערב חגה"ש תשמ"ה)

דמיון לספרי הרמב"ם

הצד השווה של ספרי הרמב"ם ואדמו"ר הזקן בולט בכמה וכמה פרטים:

(א) בסיבת ומטרת חיבורם: בשייכות לספר היד הרמב"ם מאריך בהקדמתו איך בזמנו "תקפו הצרות יתירות ודחקה השעה את הכל ואבדה חכמת כו' לפיכך אותם הפירושים כו' נתקשו בימינו ואין מבין עניניהם כראוי.. ואין צריך לומר הגמרא עצמה כו' שהם צריכין דעת רחבה כו' וזמן ארוך כו' ומפני זה נערתי.. וראיתי לחבר דברים המתבררים מכל אלו החיבורים כו' כולם בלשון ברורה ודרך קצרה עד שתהא תורה שבעל פה כולה סדורה בפי הכל בלא קושיא ולא פירוק. לא זה אומר בכה וזה בכה. אלא דברים ברורים קרובים נכונים כו' הלכות הלכות".

עד"ז בנוגע לחיבור השו"ע של אדמו"ר הזקן, כותבים ה"רבנים בני הגאון המחבר ז"ל" בהקדמה שלהם לשו"ע: "ומפני שצרכי ישראל מרובים ובפרט בצוק העתים הללו כו' וע"כ דעתם קצרה לבוא בארוכה בעיון ים התלמוד והפוסקים לידע כו' וגם לגדולים אשר להם יד ושם בתלמוד תכבד עליהם העבודה להכריע בין הפוסקים לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא.. כי ברוב המקומות יש דיעות מחולקות זה מקשה וזה מפרק כו' אשר על כן כו' משמיא אסכימו.. למצוא איש אשר רוח אלקים בו להבין ולהורות הלכה ברורה מתון ומסיק אליבא דהלכתא הלכות בטעמיהן.. בלשון צח.. להוציא לאור תמצית ופנימית טעמי הלכות הנזכרים בכל דברי הראשונים והאחרונים זקוקים שבעתיים כל דבור על אופניו בלי בילבול ותערובות ופסק ההלכה המתברר ויוצא מדברי כל הפוסקים עד חכמי זמנינו".

[וכפי שדובר כמה פעמים, שאפילו הסדר של שו"ע אדמו"ר הזקן הוא לא לפי הסדר של ספר היד אלא לפי הסדר של שו"ע המחבר, אבל סגנונו ולשונו קרוב ללשון הרמב"ם].

(ב) גם בהתחלת ספרים הנ"ל, כשם שהרמב"ם מתחיל את הספר שלו עם המילים "יסוד היסודות ועמוד החכמות", שהראשי תיבות שלהם זה הוי' - כידוע דברי נכדו ר' דוד הנגיד "כי משנה תורה שחבר זקנו הרמב"ם מתחיל בשם המפורש" - עד"ז מתחיל שו"ע אדמו"ר הזקן (במהדורא תניינא) עם "יהודה בן תימא אומר", שמהטעמים שיש לומר בזה הוא, כי שם יהודה הוא "כולו על שמו של הקב"ה" - יש בו את כל שם הוי'.

(ג) כך גם בנוגע לתוכן התחלת הספרים: ברמב"ם - "לידע שיש שם מצוי ראשון והוא ממציא כל נמצא וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו".

ועד"ז התוכן של הסעיפים הראשונים בשו"ע אדמו"ר הזקן: (ע"ד של "יסוד היסודות כו' לידע שיש שם מצוי ראשון" -) "כלל גדול בתורה.. כמ"ש שוית' ה' לנגדי תמיד" (כפי שאדמו"ר הזקן מאריך בזה) "הוי עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים" שכפי שדובר פעם בארוכה, מה שלמדים המדות (עז.. קל.. רץ.. גבור) מבע"ח דוקא בא להדגיש, איך שכל המציאות של נמר נשר צבי וארי (ועד"ז כל הענינים שבהבריאה) זה ("אמיתת המצאו", ובמילא) בשביל ישראל ובשביל התורה, שישאל ע"פ וע"י התורה הם ישתמשו כדי "לעשות רצון אביך שבשמים".

(לקו"ש חכ"ו שיחת כ-כ"ד טבת ע' 28 ואילך)

ע"פ כללי הרמב"ם

שזה מאשר את מה שדובר כמה פעמים שאדמו"ר הזקן כתב את השו"ע שלו עפ"י כללי הרמב"ם. אע"פ שהרמב"ם כותב רק את ההלכות (ללא טעמים), ואדמו"ר הזקן כותב את טעמי ההלכות (עכ"פ בקיצור), כפי שמובא בהקדמת הרבנים בני הגאון המחבר לשו"ע - אעפ"כ רואים שהוא כותב עפ"י כללי הרמב"ם... ועד"ז מצינו בכמה וכמה מקומות שאדמו"ר הזקן כותב בסגנון הרמב"ם.

(משיחת ש"פ וישב תשל"ו)

ע"ד הדיוק של הרמב"ם

הלשון של שו"ע אדה"ז הרי מדוייק, וכמדובר כמ"פ שהוא ע"ד הדיוק של הרמב"ם...

(משיחת ער"ה מנחם-אב תשל"ו)

הולך בשיטת הרמב"ם

אמנם, כדי שלא לאפושי מחלוקת, ובפרט בין אדמו"ר הזקן והרמב"ם, כידוע שבכל מקום וענין (בשו"ע) מביא אדמו"ר הזקן את לשון הרמב"ם, וברוב הסוגיות ופסקי הלכות הולך בשיטת הרמב"ם (ואם הי' חולק עליו, הי' מזכיר את דבריו עכ"פ)...

(משיחת ש"פ אחו"ק תשמ"ה)

לא הביא דינים מחודשים

נזהר וממעט בהבאת דינים מחודשים

וטעם גמור אינו, כי, כמדומני, נזהר אדה"ז וממעט בהבאת דינים מחודשים שלא הובאו בפוסקים שקדמוהו, וע"ד מנהג הרי"ף והרמב"ם כידוע בכללי הפוסקים.

(אג"ק ח"ג ע' קלז)

לא כתב דינים מחודשים מלבד במקומות ספורים

ויש לומר, שהטעם שרבינו הזקן אינו כותב זאת בפירוש - הרי זה ע"ד שמצינו בכללי הרמב"ם שלא כתב דינים מחודשים שלא נתפרשו בגמרא כו', מלבד במקומות ספורים שכותב מדעת עצמו, וכמו"כ י"ל גם בנוגע לרבינו הזקן.

[ולהעיר, שבעוונותינו הרבים, הנה עד עתה לא עסק אף א' בסידור כללי רבינו הזקן בשולחנו. - הנני משתמש בלשון "בעוונותינו הרבים", כיון שסידור הכללים בשו"ע אדה"ז, הי' מביא תועלת גדולה בלימוד השו"ע כו'.]

(משיחת י"א ניסן תשכ"ב)

מביא רק דינים שנזכרו בפירוש לפניו

דובר כמ"פ אודות גודל כאב הלב על זה שלא מונחים כדבעי (ועאכו"כ שאין עוסקים בחיות ולהט) בלימוד השו"ע של רבינו הזקן, ובמילא, לא נתבררו הכללים בשו"ע של רבינו הזקן, איזה דינים מביא ואיזה דינים אינו מביא כו'.

ולדוגמא: מצינו כמה פסקי דינים בדברי האחרונים שלא הובאו בשו"ע של רבינו הזקן, כולל גם פסקי דינים של המג"א, שעליו סמך רבינו הזקן יתר מן המדה (כמ"ש בדברי נחמ"י), ואעפ"כ, באותו סימן שמביא פסקי דינים של המג"א, יש פסקי דינים שאינו מביא, וצריך עיון לברר מאי טעמא בזה.

ובכל אופן, מוכח מכמה מקומות שיש "כלל" אצל רבינו הזקן, שמביא רק דינים שנזכרו בפירוש לפניו - להכריע בהם, או גם ללמוד דין שהוא בדומה ממש להמפורש לפניו, וע"ד שמצינו בכללי הרמב"ם שאין דרכו להביא חידושי דינים מעצמו, אף שהיו

בכירור אצלו (מלבד במקומות שכותב בפירוש "יראה לי"), כי אם ענינים שנתפרשו באיזהו מקומן לפניו.

(משיחת ו' תשרי תש"ל)

רק מוסיף טעם ומפרט ההלכה

והטעם - כי, כפי הנראה בכמה מקומות, הנה מהכללים בשולחן ערוך רבנו הזקן הוא - ע"ד הכלל אצל הרמב"ם בספרו הי"ד - שאין הרמב"ם מביא (בפירוש) דינים מחודשים (מלבד באיזהו מקומות, שבהם כותב "יראה לי"). הוא (אדה"ז) רק מוסיף את טעם ההלכה (ומפרט את ההלכה), ומהטעם אפשר ללמוד פרטי דינים נוספים.

(לקו"ש ח"ד תצא - ע' 1126)

אינו מביא דינים מחודשים

בתור מאמר המסוגר - יש בזה דבר פלא (שלע"ע לא מצאתי שום תירוץ על זה): הדין שהרמב"ם כותב שבעשי"ת "נהגו כל ישראל להרבות בצדקה", לא מובא בטור, ולא בשו"ע, ולא בשו"ע אדמו"ר הזקן!

זה שאדמו"ר הזקן אינו מביאו - אין זה פלא, מכיון שנראה משו"ע אדה"ז, שהיה אצלו הכלל שלא להביא דינים מחודשים שאינם כתובים בפוסקים שלפניו, ע"ד כפי שהכלל ברמב"ם שהוא לא מביא דינים חדשים שאינם כתובים בחז"ל (חוץ ממספר מקומות שהוא מחדש דין, וכותב "יראה לי" וכיו"ב), ועד"ז גם בנוגע לשו"ע אדמו"ר הזקן, שהדברים שלא כתובים בפירוש בספרים מאותם מקומות שהוא מוציא את התמצית ופס"ד להלכה (עכ"פ באחרונים שהיו בדור שלפניו, שהוא קיבל אותם בתור "פוסקים"), הוא אינו מביאם בשו"ע שלו (ראה לקו"ש ח"ט ע' 257).

(משיחת ו' תשרי תשל"ח)

כללים שונים

כרכא דכולה ביה

והנה, בשו"ע רבינו הזקן ליתא הלכות צדקה, ומ"מ, רואים ששו"ע אדמו"ר הזקן הוא בבחינת "כרכא דכולה ביה", והפתרון לשאלה כיצד סובר אדמו"ר הזקן נמצא בהלכות ת"ת שלו...

(משיחת ח"י אלול תשכ"ב)

סמך הרבה על המגן אברהם

וכידוע ששו"ע אדמו"ר הזקן הוא "מיוסד עפ"י דעת כל הפוסקים ראשונים ואחרונים ובראשם הרב בעל מ"א", כפי שכתוב ב"הקדמת הרבנים בני הגאון המחבר" לשו"ע, וכפי שתלמידי אדה"ז כותבים בספרים שלהם, שגם כבר נדפסו.

(משיחת ש"פ תשא תש"מ)

התחרט שסמך עליו ביותר

ובהקדים, שידוע שבדרך כלל פוסק אדה"ז כדברי המג"א, וכמ"ש הדברי נחמי' שבסוף ימיו התחרט רבינו הזקן על שסמך ביותר על המג"א, אבל בכל אופן, בשו"ע פסק בדרך כלל כמו המג"א...

(משיחת יום ב' דהג השבועות תשכ"ט)

אוחז מהחק יעקב כפוסק בר סמכא מהכי גדולים

רואים בהל' פסח אדמו"ר הזקן מביא את דברי החק יעקב בריבוי פעמים, ונראה שהוא אוחז ממנו כפוסק בר סמכא מהכי גדולים. הוא מביא פסקי דינים והלכות שלו, וזה מצויין במראי מקומות (שחלק מהם עכ"פ, ואולי גם רובם, נכתבו ע"י אדה"ז עצמו) שנלקחו מהחק יעקב.

(משיחת ו' תשרי תש"ל)

לא קאי בסדר דהשו"ע

ואין לבאר דאדה"ז סידר הסעיפים כפי סדר ההלכות בשו"ע ורמ"א ולכן כתב תחלה איסור תענית במוצאי חה"ש שכ' המחבר, ואח"כ המנהג שלא לומר תחנון מר"ח כו' שכתב הרמ"א לאח"ז

- כי א) מקדים סי"ח ע"ד תענית חלום שליטא בב"י ורמ"א (כדלקמן בפנים), ב) מסימן זה גופא מוכח דאדה"ז לא קאי בסדר דהשו"ע...

(לקו"ש חכ"ח חג השבועות - ע' 27 הערה 29)

ברוב ההלכות לא מביא את המקור בפסוקים

דלכאורה: אע"פ שדרכו של רבינו הזקן לפרש את טעמי ההלכות, אך הוא אינו מעתיק (בכל מקום) את מקור כל הלכה; וכפי שמוצאים ברוב ההלכות, שרבינו הזקן לא הזכיר את הפסוקים כו' מהם לומדים זאת (אפילו במקומות שהטור כן הביא)...

והביאור בזה: בהבאת הפסוק "נרדפה לדעת את ה'" אדה"ז לא מביא את מקור הדין, אלא באמת את טעם ההלכה...

(לקו"ש חי"ז אבות פ"ד - ע' 374)

יש שהתבארו בקיצור ויש שבאריכות

והנה, בשו"ע אדה"ז גופא - ישנם ענינים שנתבארו בקיצור, וישנם ענינים שנתבארו בארוכה וכו'...

(משיחת ש"פ האזינו, שבת שובה, תשמ"ד)

אין דרכו להביא מרו"ל בשם אומרם

בטור דרכו להביא מרו"ל בשם אומרם. אבל אי"ז דרכו של אדה"ז בשולחנו.

(לקו"ש חט"ו, ע' 256, הע' 38)

אין דרכו בכללים ומנינים

בשו"ע אדה"ז אין דרכו בכללים ומנינים.

(ממכתב שלהי מנ"א תשל"ז - לקו"ש חי"ד ע' 236)

מעתיק הדינים באופן ובמציאות כמו במקורם

והוא עפ"י דרך רבינו הזקן בכ"מ בשו"ע שלו, להעתיק הדינים באופן ובמציאות שמצאם בהספרים והפוסקים שקדמו לו, וע"ד כלל הרמב"ם בכגון דא.

(אג"ק ח"ז ע' רכה)

מביא רק הלכות הקשורות לזמן הזה

בכלל הרי שו"ע אדה"ז הוא בדוגמת לשון הרמב"ם שכל מילה היא מדוייקת, אבל עם חילוק עיקרי: הרמב"ם מביא רק פס"ד ללא טעמים [רק במקומות ספורים בסוף ההלכה וכיו"ב הוא מביא גם טעמים], משא"כ אדמו"ר הזקן מביא את הפס"ד עם הטעמים, אבל זה מובן שהוא מביא רק את הטעמים ששייכים לשו"ע שלו, זאת אומרת, דינים שישנם בזמן הזה, לא כמו הרמב"ם שמדבר גם על דיני קרבנות וביהמ"ק וכו', מזה מובן שהטעם שאדה"ז אומר מוכרח להיות קשור עם ענין שבזמן הזה.

(משיחת ב' דחה"ש תשל"ב)

לא כספר היד החזקה שכולל גם הלכתא למשיחא

מכיון שהענין הנ"ל מובא בשו"ע אדמו"ר הזקן, מובן, שזהו פס"ד שנוגע לכאו"א, כי שו"ע אדמו"ר הזקן הוא לא כמו ה"יד החזקה" של הרמב"ם ששם גם הובאו ענינים שהם "הלכתא למשיחא" (כמו ההלכות שקשורים עם ביהב"ח וקרבנות וכיו"ב), אלא הובאו בו רק ההלכות ששייכים בכל מקום ובכל זמן, אפילו בזמן הגלות, ובעקבתא דמשיחא.

(משיחת ג' סיון תשל"ט)

הפירוש והסדר הוא עיקר הענין

שבזה ישנה הנקודה הפנימית שחודרת את כל הפירושים - הפי' שאדמו"ר הזקן מביא בשו"ע. שמכיון שהוא מביא את הפי' לא בדרושים ומאמרים, אלא בשו"ע, שהשו"ע הוא הרי ספר של פס"ד,

[אלא עם הוספה על שו"ע של ב"י, כמבואר בהקדמת בני המחבר שבשו"ע של הב"י ישנם רק הפס"ד בנוגע לפועל, מפני שהוא סמך על השקו"ט שהוא מביא בפירושו על הטור, כפי שהוא כותב בהקדמה שבשו"ע הוא הוציא את התמצית והפס"ד; משא"כ אדמו"ר הזקן, שהוא הכניס בשו"ע שלו את התמצית של טעמי ההלכות, ובפרט כשזה נוגע להלכה].

ומכיון שאדמו"ר הזקן מביא בשו"ע שלו פי' מסוים, מזה ההוכחה שהפי' והסדר הוא עיקר הענין.

(משיחת ר"ח סיון תשל"ז)

לא נמנע מלחזור על דברים יותר מפעם אחת

עד"ז גם מובן בנוגע לשו"ע אדה"ז, שמכיון שאדה"ז כתב את השו"ע שלו בסגנון הרמב"ם, לכן הוא לא הכניס את זה בהל' שבת.

אבל בנוגע לשו"ע אדה"ז, מכיון שאין לנו שו"ע אדה"ז על הל' חנוכה, אי-אפשר לדעת אם הוא כתב זאת בהל' חנוכה. אולם אפילו אם כתב את זה בהל' חנוכה, זה עדיין לא מובן מדוע לא כתב זאת גם בהל' שבת - מצד חלוקת הדינים של השו"ע, וכשמדברים על הל' שבת, הוא היה צריך לכתוב גם את הדין הזה;

כי בשו"ע אדה"ז הרי אין את הכלל שהוא לא כותב כל דבר יותר מפעם אחת, כפי שהרי רואים שישנם דברים שהוא כותב בשו"ע או"ח בסי' קנ"ה וקנ"ו, ואח"כ הוא חוזר על זה שוב בהל' ת"ת, ובהל' הונאה (עם שינויים והוספות ממקום למקום) - הוא היה צריך לכתוב את הדין של נר ביתו ונר חנוכה, ונר ביתו וקידוש היום, בהל' שבת, אפילו אם הוא כבר כתב את זה בהל' חנוכה.

(משיחת ש"פ מקץ תשל"ו)

כל חלק כלול משאר החלקים

ובהקדמה - שההלכות שבהתחלת השו"ע הם אמנם "הלכות השכמת הבוקר", ולא "הלכות תלמוד תורה", אבל, כללות התורה היא באופן שכל ענין שבה כלול מכל שאר עניני התורה, וכמודגש בתלמוד בבלי - שהלכה כבבלי - ש"כלולה במקרא כלולה במשנה כלולה בתלמוד".

[ועפ"ז מובן גם הטעם לכך ש"העוסק במצוה פטור מן המצוה" - כי, מצוה היא תוצאה מלימוד, כמארז"ל "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה", וכיון שהלימוד כלול מכל חלקי התורה, לכן גם תוצאת הלימוד - מעשה המצות - כלולה מכל חלקי מעשה המצוות].

וכן מצינו אפילו בשולחן-ערוך - דאף שלכאורה צריך להיות השולחן-ערוך מחולק באופן שההלכות השייכות לחלק "אורח חיים" הם בפני עצמם וההלכות השייכות לחלק "יורה דעה" הם בפני עצמם, והרי הלכות תלמוד תורה הם ב"יורה דעה", והלכות השכמת הבוקר הם ב"אורח חיים", מ"מ, רואים בפועל אפילו בשו"ע של הבית-יוסף, ועאכו"כ בשו"ע של רבינו הזקן, שמביא גם "תמצית ופנימיות טעמי ההלכות הנזכרים בכל דברי הראשונים והאחרונים", שישנה התכללות כל חלקי התורה, אפילו חלקי השו"ע.

ובנדו"ד - שבהלכות השכמת הבוקר יש ענין שנוגע להלכות תלמוד תורה, ויש בזה שינוי בין מהדורא קמא למהדורא בתרא.

(משיחת יו"ד שבט תשכ"ו)

השמיט כשהיה בדעתו לברר במהדו"ת

ידוע שרבינו הזקן "התחיל לחבר השו"ע מהדורא תניינא.. השכיל והוסיף הרבה חידושי דינים", כולל - שינויים בפסקי דינים דמהדורא קמא. וכפי שהעיד המהרי"ל (אחי אדה"ז) "שמעתי מפי קדשו (של רבינו הזקן) דכל ספק (בשו"ע) העמיד בתוך חצו"ג, ודעתו היתה לחזור ולשנות פרק זה לראות אם צדקו דבריו".

(משיחת ש"פ תצוה ופורים תשמ"ז)

חצאי עיגול

המוקף בחצאי עיגול - מצד הספק

וי"ל שלכן ג"כ הדין דאצ"ל מים עצמן מוקף בחצע"ג, שההקפה זהו הוראה שספק יש בדין זה, וכמ"ש בשארית יודא לאו"ח סש"ג, הובא בשער הכולל בתחלתו - והספק הוא אם למדין ק"ו בענינים כאלו -

(אג"ק ח"ב ע' קמד)

חלק מהחצע"ג הוא בגלל שהוסיף על מקור הדין

(אלא שמזה שאדה"ז הקיפו במוסגרים משמע, שמספקא לי' בזה* אם הוא רק מדיני ת"ת, או שהוא גם הלכה בהליכה בדרך, "וכשהוא בדרך יעסוק בתורה", והוא כעין תפלה והגנה כו' כנ"ל.

ואולי י"ל עוד טעם (בנדו"ד עכ"פ), שאדה"ז הקיפו במוסגרים כיון שהלימוד מהכתוב אינו בהמקור (במג"א). וראה קונטרס השולחן (להררא"ח נאה) מבוא ס"ח.

* (ראה שו"ת שארית יהודה להמהרי"ל (אחי אדה"ז) חאו"ח ס"ו (נעתק בהוספות לשו"ע אדה"ז או"ח ח"א ע' 52 [356]). וראה קונטרס השולחן שם.

(לקו"ש חל"ה - ע' 200 הערה 22)

החצע"ג כדי שבמהדו"ת יחליט בזה

מה שהעיר בהכתוב שם "כמשי"ת" אי' מקומו - לע"ע לא מצאתיו. ולפענ"ד כיון שהוא מוסגר בחצע"ג, ה"ז מרמז למהדו"ת "שהוסיף הרבה חידושי דינים", ולפסוק דין בהחלט לאחר שיחזור וישנה פרק זה "ואפשר שהי' ע"ז איזה קו"א" (שארית יהודה לסי' שסג. וראה מבוא לקונטרס השולחן ע"י).

(אג"ק ח"י ע' רנג)

חצאי עיגול כשאיין לו מקור

אדמו"ר הזקן בשו"ע שלו הוא ע"ד הרמב"ם בחיבורו, והוא מביא רק את הענינים
שהוא יכול לציין מקור [ומה שאיין לו מקור הכניסם בחצאי עיגול].

(משיחת ו' תשרי תשל"ה)

חלקי השולחן ערוך והחילוקים ביניהם

מהדו"ק ומהדו"ת

מהדו"ק - ע"פ נגלה, מהדו"ת - ע"פ חסידות

דובר פעם אודות ארבעת הסימנים הראשונים של שו"ע אדה"ז, שבהם ישנם שתי מהדורות - מהדורא קמא ומהדורא תניינא. במהדו"ק אדה"ז מעתיק עפ"י רוב את לשון המחבר וזה עפ"י נגלה, ובמהדו"ת ישנם כמה ענינים של חסידות כמעט בגלוי או באמת בגלוי.

(משיחת ש"פ תשא תשכ"ד)

במהדו"ת קיצר בהבאת פרטי הדינים

ולהעיר שבכל סעיף זה מקצר אדה"ז לגבי לשונו במהדו"ק: פ' העקידה - במהדו"ק שם מביא ב' הטעמים (שבב"י שם) "כדי לזכור זכות האבות לפני הקב"ה וגם כדי להכניע יצרו כו' כמו שמסר יצחק נפשו", ובמהדו"ת - "לזכור זכות אבות (ותו לא)"; עשרת הדברות - השמיט (במהדו"ת) הטעם, וכן כל האריכות ע"ד אמירתם (בציבור כו') שבמהדו"ק שם; בפ' קרבנות (נוסף לזה שכוללה באותו הסעיף, דלא כבמהדו"ק שמחלק הפרטי דינים לכמה סעיפים, הרי) השמיט במהדו"ת כמה פרטי דינים שבמהדו"ק (ראה מהדו"ק שם סט"ו ואילך)...

(לקו"ש חכ"ו - ע' 95 הערה 8)

הל' תלמוד תורה

נתקבלו בכל חוגי בני"י

ולהוסיף, שהלכות תלמוד תורה של רבינו הזקן (כולל - פס"ד הנ"ל) נתקבלו בכל חוגי בני"י, גם בחוגי המתנגדים כו' - כידוע פרטי הדברים אודות הדפסת הלכות ת"ת, לאחרי שא' מגדולי המתנגדים ראה את חיבור זה בהתעקת כתב-יד, ונתפעל מאד, ומבלי ידיעת זהותו של מחברו - נתן את הסכמתו להדפיסו, ולאחרי שנדפס והובא לגדולי המתנגדים - הפליאו בגודל מעלתו של החיבור והמחבר, וכתוצאה מזה - נתפרסם ונתפשט בכל חוגי בני"י.

(ש"פ צו, פ' פרה, תשמ"ו)

נדפסו ראשונים ע"י רבינו בעצמו

זה עתה נתקבל ספרו "תורה לשמה" בצירוף מכתבו, ות"ח עבור שימת לבו לשלוח לי מפרי עטו ועתו.

ומובן שבכלל מענין אותי נושא זה, על אחת כמה וכמה על פי הנידון בכמה מקומות בספרו בענינים שעמדו בעוצם הפולמוס בין המתנגדים והחסידים בתקופה ההיא.

ברם לא הי' הזמן גרמא לקרוא בספרו בעיון הדרוש, אבל בעברי בו בסקירה כללית ראיתי שכמדומה שלא הובאה בו, ואצ"ל שלא הודגשה, העובדא רבת המשמעות, שאדמו"ר הזקן הדפיס בעצמו בחייו רק שני ספרים, והם ס' הלכות תלמוד-תורה וס' התניא. ומשני ספרים אלה הדפיס הל' ת"ת שלש שנים קודם ס' התניא.

ואע"פ שס' הל' ת"ת נדפס לראשונה בעילום שם המחבר, אבל בודאי שהחסידים ידעו מי מחברו, ובמילא הסיקו המסקנא מזה בנוגע ההדגשה בלימוד התורה. ואחר זמן קצר נתפרסם המחבר גם בחוגים רחבים יותר.

אשר לגודל ערך לימוד התורה, כולל לימוד התורה לשמה, הרי הובלט הדבר בהדגשה ובתקיפות הכי גדולה בכל משנתו של אדמו"ר הזקן.

איני יודע אם יש לכת"ר ס' הלכות ת"ת לרבנו הזקן הוצאה אחרונה, בתוספת מ"מ וכו', ובקשתי לשלוח לו.

(אג"ק חכ"ח ע' מא)

ריבוי חידושים בהל' ת"ת

כשילמדו את הספרים בנגלה של אדה"ז ימצאו ריבוי חידושים, ובפרט בהל' ת"ת שזה היה אחד מהספרים הראשונים של רבינו הזקן שנדפסו, [ולדעת כמה עוד קודם הל' ברכות הנהנין, או כפי שקראו לזה בזמן ההוא "סדר ברכת הנהנין"].

הל' ת"ת נדפס עוד בחייו של אדמו"ר הזקן, עוד לפני שאר כל חלקי השו"ע. הוא השלים את השו"ע שלו עוד בהיותו בבית המגיד ממצוריטש, כמבואר בהקדמת בני המחבר, אבל זה נשאר מונח למעלה מארבעים שנה - משנת תקל"ג, שאז הסתלק המגיד, עד תקע"ג, שאז הסתלק רבינו הזקן, ומיד אחר-כך בני המחבר הדפיסו את השולחן-ערוך. משא"כ הל' ת"ת נדפסו בשנת תקנ"ד, כמה שנים לפני הדפסת ספר התניא בתקנ"ז.

[אעפ"כ ברוב הדפוסים לא צורף יחד עם השו"ע גם הל' ת"ת, ואפילו אחרי זה כשנקבע יחד עם השו"ע, הכניסו את זה בחלק האחרון המדבר על ענינים של חושן משפט, וכן על הל' שחיטה, וממילא מי שלא בוחר להיות שוחט לא לומד את זה...]

עד"ז בכלל לימוד שו"ע בפנים, וכל הענינים העיקריים בנוגע למעשה הביטו בסידור שער הכולל מהרב לאוואוט או בספריו של הרב נאה על פסקי הסידור), שלכן צריכה להיות התעוררות מיוחדת].

עכ"פ אין כאן המקום לספר דברי ימי ספרי החסידות, הכוונה היא, שיתחילו ללמוד בקביעות הל' ת"ת.

(משיחת ש"פ תשא תשל"ה)

קדימת הדפסת הל' ת"ת קשורה במעלתו

ולהעיר - שפס"ד זה כותב אדמו"ר הזקן בהלכות תלמוד תורה, שנדפסו לפני כל שאר חלקי השו"ע, ולפני ספר התניא! - ומובן, שבעניני קדושה קשורה קדימה בזמן עם קדימה במעלה וחשיבות, ע"ד הענין תדיר ואינו תדיר קודם.

(משיחת אור ליו"ד כסלו תשמ"ד)

נדפס ע"י אדה"ז בעצמו

כפס"ד אדמו"ר הזקן בריש הלכות תלמוד תורה [שנדפסו בחייו של אדמו"ר הזקן וע"י אדמו"ר הזקן בעצמו, דלא כשאר חלקי השו"ע שנדפסו ע"י הרבנים בני הגאון המחבר, ולא עוד, אלא שהדפסתן קדמה להדפסת ספר התניא].

(משיחת ש"פ בהו"ב מבה"ח סיון ה'תשמ"ה)

חיבור נגלה וחסידות

הענינים של בעל ההילולא הם באופן של 'כשמו כן הוא' - כמו שהרביים אמרו וגם בשם הבעש"ט - שהשם הוא "שני אור", אור הנגלה ואור החסידות; שלכן הרי גם החיבור הראשון שאדה"ז הדפיס היה זה 'הלכות תלמוד תורה', ששם יש את החיבור של שני הענינים:

הל' תלמוד תורה הוא הרי לכאורה ספר בנגלה, אבל הוא מביא לא רק טעמים עפ"י נגלה (כפי שהוא בשאר חלקי השו"ע), אלא גם טעמים שקשורים עם נסתר דתורה, עד שהוא כותב שם "חכמי האמת אמרו", ועל יסוד זה הוא פוסק את הדין...

(משיחת כ"ד טבת תשל"ב)

נכתב בסגנון שונה

ובדרך אגב: ישנו עוד ענין בנוגע לשו"ע אדה"ז שדורש ביאור - והוא בנוגע לסגנון הלשון של שו"ע אדה"ז... ועד"ז גם סגנון הלשון של הל' ת"ת הוא סגנון נפרד.

...אפשר לומר עד"ז בנוגע לחלק יו"ד כתוב בהקדמת הרבנים בני הגאון המחבר ש"בחלק היו"ד שבו ההוראות או"ה שלפני המורים יובאו פסקי ההלכה שינה טעמו ולשונו", ועד"ז בנוגע להל' ת"ת - שזה נדפס עוד בחייו...

(משיחת ש"פ מקץ תשל"ו)

יסוד השולחן-ערוך

ובהקדמה - שהלכות תלמוד תורה של רבינו הזקן הם בבחינת "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו"...

אע"פ שכללות השולחן-ערוך (נגלה דתורה) נדפס לאחרי ספר התניא (תורה-שבכתב והתחלת חסידות חב"ד), שהרי השו"ע של רבינו הזקן נדפס לראשונה בשנת תקע"ד, לאחרי הסתלקות אדמו"ר הזקן, ואילו ספר התניא נדפס בחיים חיותו בעלמא דין, בשנת תקנ"ז, מ"מ, ישנו ענין אחד בשו"ע, שזהו יסוד כל ענין השו"ע - הלכות תלמוד תורה - שנדפס עוד לפני ספר התניא, בשנת תקנ"ד...

ונמצא, שהקדמת הדפסת הלכות ת"ת היא בבחינת "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו" בנוגע להתגלות תורתו של רבינו הזקן בפועל (נגלה תחילה ואח"כ פנימיות התורה), וגם אצל המנגדים כו'.

(משיחת י"א ניסן תשכ"ב)

ממוצע בין השו"ע והסידור

נראה מהתוכן והסגנון שהוא "ממוצע" בין השו"ע שהוא ע"פ נגלה, להסידור שהוא ע"פ קבלה.

(משיחת ש"פ ראה תש"י)

סימנים קנ"ה-קנ"ו

ענינים נפלאים בסימנים אלו

וגם כפי שאדה"ז מביא בארוכה בשו"ע שלו (או"ח סקנ"ה ס"א), ובכמה מראי מקומות בזה [כפי שדובר כבר פעם בארוכה כמה ענינים נפלאים שאדה"ז שם (באו"ח סימן קנ"ה וקנ"ו) מחדש ע"י כל המראי מקומות, והסדר שבהם].

(משיחת ו' תשרי תשל"א)

נכתבו בסגנון שונה

ובדרך אגב: ישנו עוד ענין בנוגע לשו"ע אדה"ז שדורש ביאור - והוא בנוגע לסגנון הלשון של שו"ע אדה"ז, שסגנון הלשון של סימן קנ"ה וקנ"ו שונה מסגנון הלשון של כל או"ח, ועד"ז גם סגנון הלשון של הל' ת"ת הוא סגנון נפרד. - בנוגע לחלק שישי, אפשר לומר שזהו סגנון שונה מפני שהם הלכות מלוקטות, עד"ז בנוגע לחלק יו"ד כתוב בהקדמת הרבנים בני הגאון המחבר ש"בחלק היו"ד שבו ההוראות או"ה שלפני המורים יובאו פסקי ההלכה שינה טעמו ולשונו", ועד"ז בנוגע להל' ת"ת - שזה נדפס עוד בחייו,

אבל בנוגע לסימנים קנ"ה וקנ"ו של חלק או"ח, עדיין צריך עיון מדוע הם נכתבו בסגנון שונה.

- חשבתי שהכולל שנמצא כאן, יתעסק עם ענינים אלו, יכתבו על זה וכו', אבל עד עכשיו לא עשו את זה, ועכ"פ שמכאן ולהבא יתעסקו בזה.

(משיחת ש"פ מקץ תשל"ו)

שלל של חידושים

וכפי שרואים גם בשו"ע של רבינו הזקן בסימן קנ"ו,

ולדאבוננו, לא לומדים כ"כ סימנים אלו, בה בשעה שלמרות היותם בקיצור, יש בהם שלל מראה-מקומות וחידושים כו' יותר מאשר בשאר חלקי השו"ע של אדה"ז עצמו...

(משיחת ש"פ משפטים, פ' שקלים, מבה"ח אדר תשכ"ט)

לוח וסדר ברכת הנהנין

טעמי ההלכות רק בכמה מקומות

החילוק בין שו"ע ל"לוח ברכת הנהנין" הוא - שבשו"ע אדמו"ר הזקן הכניס גם טעמי ההלכות, כפי שבני הגאון המחבר כותבים בהקדמתם לשו"ע, משא"כ בנוגע ל"לוח ברכת הנהנין", ששם הרוב המכריע הוא רק פסקי דינים, וטעמי ההלכות הם שלא בערך פחות לגבי כפי שהוא בשו"ע, ולא יותר מכמה מקומות.

ואע"פ שב"לוח ברכת הנהנין" אין (כ"כ הרבה) טעמי ההלכות, אבל כל תיבה בתכלית הדיוק, עאכו"כ הענינים שהשתנו ב"סדר ברכת הנהנין", שזה הרי המהדורא בתרא של "לוח ברכת הנהנין", ושם הענינים "יותר מתוקנים" (כמו שאדמו"ר הזקן כותב בהקדמה ל"סדר ברכת הנהנין" (שגם כבר נדפס בסידורו)) - שלכן אומרים חסידים שאפשר ללמוד "הלכתא רבתא" מהשינויים שרואים בין "לוח ברכת הנהנין" ל"סדר ברכת הנהנין".

ובזה ישנם ענינים שמצד הרגילות עוברים עליהם במהירות ברפרוף ולא נעמדים ומתעכבים עליהם - אולם כאשר מתבוננים בהתעכבות ובהתמקדות, רואים איך שזה בתכלית הדיוק.

ובפרט בידענו את הסיפור של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שאדמו"ר הזקן חשב כו"כ שנים על מילה אחת בתניא, אם לכתוב את המילה עם וא"ו בתחלתו - וזה אפי' כשמדובר רק על אותיות, עאכו"כ כשמדובר על ענין שלם של תוכן.

(משיחת כ"ד טבת תשל"ט)

כתב גם את מה שמובן מאליו

בסדר ברכת הנהנין שהם הוראות למעשה, יש גם הוספה בלשון שמבהיר אפילו דבר המובן, העיקר שהנהגה בפועל תצא בוודאות כדבעי, משא"כ בשו"ע הלשון הוא בקיצור, ולא כותב דבר שמובן מאליו.

(לקו"ש חכ"ד - ע' 72)

טעם השם לוח ברכת הנהנין

ובפרט כפי שהיה נהוג להיקרא פעם "לוח ברכת הנהנין", שיש אומרים שזהו מפני שמכיון ששם (ב"לוח ברכת הנהנין") נקבעו עניינים והנהגות שנוגעים בהנהגה היום-יומית שלהם - ה"ז כמו שאר לוחות, שנוהגים לתלות על כותלי בית הכנסת ובית המדרש בכדי שיוכלו לעיין בהם, ועד"ז תלו את "לוח ברכת הנהנין" על כותלי ביהכ"נ וביהמ"ד שהיו שייכים להנהגת חב"ד חסידי אדמו"ר הזקן, בכדי שיוכלו להסתכל שם על מנת לדעת כיצד לנהוג. - ומכיון שאדמו"ר הזקן ידע שיתלו זאת על כותלי ביהכ"נ וביהמ"ד, לכן הוא נתן לזה את השם "לוח ברכת הנהנין".

(משיחת ש"פ בחוקותי תשמ"א)

השו"ע והסידור

שו"ע - ע"פ הפוסקים, הסידור - ע"פ המקובלים

אך עדיין צריך להבין: היו כמה חסידי חב"ד, חסידי חב"ד אמיתיים, גדולי ישראל, שמסרו נפשם על מנת לקיים פס"ד של אדמו"ר הזקן - שנהגו ללבוש את הציצית בפנים תחת הבגדים, ההיפך ממה שאדמו"ר הזקן פוסק בשו"ע שלו!?

הנה התירוץ על זה, שהדיעות הסוברות שצריך ללבוש את הטלית-קטן והציצית* בפנים, הם לא סתם דיעות אלא כך כתוב בכתבי האריז"ל...

ואע"פ שאדמו"ר הזקן לא פוסק כך בשו"ע שלו - הרי השו"ע הוא ע"פ נגלה והחסידים נהגו ע"פ קבלה (שקבלה (ענינה) חסידות חב"ד).

והביאור בזה: ידוע מה שחסידים מספרים בשם אדמו"ר הזקן [אני לא שמעתי זאת מכ"ק מו"ח אדמו"ר, לכן לא אעיד על זה, אבל כך חסידי מספרים], שאדמו"ר הזקן אמר ש"בדבר שהמקובלים מחולקים עם הפוסקים" אזי "יש לנהוג כהמקובלים". שאלו אצלו: "הלא הוא בעצמו בשו"ע שלו כתב שיש לילך אחר הפוסקים?" והוא השיב ש"כן כותבים הפוסקים" ואת השו"ע שלו הוא כתב בתור פוסק.

וכמו"כ בנוגע לזה שבסידורו אדמו"ר הזקן מכריע בכמה ענינים לפי קבלה, אחרת ממה שהוא כתב בשו"ע שלו - שאז צריך לנהוג כפי שכתוב בסידור, ומה שבשו"ע כתוב אחרת, זהו מפני שאת השו"ע הוא כתב בתור פוסק, אבל הנהגה בפועל צריך להיות כפי שהוא כותב בסידור (ע"פ קבלה), בתור דבר השווה לכל נפש.

וע"פ הנ"ל מובן מדוע גדולי ישראל וחסידים לבשו את הציצית מכוסות בפנים, מפני שאע"פ שב(שו"ע וב)שו"ע אדה"ז נפסק שהציצית צריכה להיות בחוץ - אבל החסידים נהגו לפי הכתוב בכתבי האריז"ל, שהציצית צריכה להיות בפנים,

[שהאריז"ל ידע מזה שכתוב בפוסקים בנגלה, ואעפ"כ הוא נהג ללבוש את הציצית בפנים, כפי שכתוב בכתבי האריז"ל]...

(משיחת ש"פ פקודי, תשמ"א; וראה גם בלקו"ש חל"ג שלח ג ע' 98)

הטעמים בשו"ע - ידיעת התורה, בסידור - להוסיף חיות בקיום ההלכה

חילוק נוסף בין שו"ע רבינו ו'סדר ברכת הנהנין' שיוצא מהחילוק הנ"ל - הוא בענין של טעמי ההלכות:

החידוש של שו"ע אדמו"ר הזקן (לגבי שו"ע הב"י) הוא בכך שאומר "מילתא בטעמא", "הלכות בטעמיהן", משא"כ ההלכות בסידור הם רק פסקי הנהגות בנוגע למעשה בפועל. ואע"פ שגם בסידור מובאים בכ"מ טעמי ההלכה (בקיצור) - קיים חילוק בין שו"ע אדמו"ר הזקן והסידור שלו:

אדמו"ר הזקן הכניס טעמי ההלכות בשו"ע כדי שלא יהיה ע"ד "מבלי עולם", זאת אומרת בשביל ידיעת התורה, בכדי לדעת "הלכות בטעמיהן (בדרך קצרה)";

משא"כ בסידור (ועד"ז ב'סדר ברכת הנהנין') שענינו הוא פסקי הנהגות למעשה, הנה גם הטעמים שמובאים שם הם (לא בשביל ידיעת הטעמים, אלא) בשביל לדעת ברור יותר את הנהגה למעשה בפועל, לעשותה בהנאה ("געשמאקער") עם יותר כוונה, חיות וכו'. כפי שרואים זאת בכ"מ שבהם מביאים את טעם ההלכה (בקיצור).

עפ"ז יובן גם השינוי השני (הנ"ל בסעיף א) בין לשון השו"ע ולשון 'סדר ברכת הנהנין':

בשו"ע שם אדמו"ר הזקן מביא את טעמי ההלכות בשביל ידיעה (כנ"ל), הוא מביא גם (בכ"מ) את הפסוקים מהיכן למדים את ההלכות, ועד"ז בנדו"ד מביא אדמו"ר הזקן את הפסוק על המצות עשה מן התורה לברך אחר אכילת מזון - "ואכלת ושבעת וברכת את ה'".

ולכן אדמו"ר הזקן מוסיף אח"כ גם "וגומר" - כי ידיעת לימוד ברכת המזון מן התורה ה"ז נוגע (לא רק המילים "וברכת את ה'", אלא) גם המשך הכתוב, כמו שאדמו"ר הזקן מביא בשולחנו, שמהמילים "על הארץ הטובה" שבפסוק למדים, שמן התורה צריך ברכת המזון כולל הברכה שלו "על הארץ ועל המקדש (ירושלים)".

[משא"כ ברמב"ם, איפה שהלימוד (על הלכה) הנ"ל לא הובא, כתוב רק "וברכת את ה' אלקיך" - ללא הוספת "וגו" - כי בהלכה זו (המ"ע . . לברך אחר אכילת מזון) זה נוגע רק ל"וברכת את ה' אלקיך"].

אולם ב(סידור, כולל) 'סדר ברכת הנהנין' שהטעמים באים רק כדי להבהיר את ההלכה והנהגה, לא נוגע להביא את הפסוקים,

אבל אעפ"כ מביא אדמו"ר הזקן את הפסוק כאן, כי בנדו"ד הפסוק מבטא את הגדר (היוצא מטעם זה) מההלכה, תוספת הבנה, כוונה ותענוג בהנהגה.

הגדר (וטעם) של ברכת המזון זה - "ואכלת ושבעת וברכת את ה'": מכיון שהוא נהיה שבע, מוכרחים לברך (להודות) לפני זה את הקב"ה...

(משיחת כ"ד טבת ומוצאי ש"ק וארא תשל"ט)

בסידור - הוראות על אתר ללא השלכה למקומות אחרים

אחד מהחילוקים המסתעפים מזה - בין לשון אדמו"ר הזקן בהשו"ע ולשון סדר ברכת הנהנין (והלכות שבסידור בכלל):

בסדר ברכת הנהנין - הוראות להנהגה מיד ובפועל, ועל כן דיוק הלשון נועד בעיקר להבטיח שהלכה זו תהיה באופן ברור, כיצד צריכה להיות ההנהגה מיד על אתר, אבל לא כ"כ נוגע דיוק הלשון להבטיח מה יוסק מזה בהנהגה אחרת, לגבי הלכה אחרת.

משא"כ בשו"ע בקיבוץ של כל פסקי הלכות - דיוק הלשון באופן שמבטיח שלא יוסק מזה שום ענין שלא מתאים בשו"ע (איפה שלא יהיה).

(לקו"ש חכ"ד - ע' 67)

בסידור (שלא כמו בשו"ע) מחדש דינים

ואע"פ שזהו לשון הפע"ח, מ"מ, אין לומר שרבינו הזקן העתיק את דברי הפע"ח מבלי להוסיף חידוש דין (כמו בשו"ע), כי, בנוגע לפסקי הדינים שבסידור, בודאי לא קיים ה"כלל" הנ"ל, שהרי רובם ככולם הם חידושי דינים של רבינו הזקן...

ונמצא, שבסידורו דייק רבינו הזקן בכגון-דא, ומובן גם הטעם, כיון שפסקי הסידור נועדו להורות כיצד להתנהג בשעת התפלה, ובמילא יש להזהר שלא להכשיל יהודי שלא ידע כיצד להתנהג בפועל...

(משיחת וא"ו תשרי תשל"ל)

מקום הדינים בשו"ע ולא בסידור, בהלכות שבסידור שני סוגים

במ"ש בהגדה עם לקוטי מנהגים וטעמים ע' 35 - שמקום הדינים הוא בשו"ע ולא בסידור - ומקשה שכמה דינים כתב אדה"ז בסידורו:

הנה הרי סיימתי שם "ורק הנהגות הסדר קמ"ל" - כי בההלכות שבסידור שני סוגים ישנם: א) קונטרסים שלמים שחיבר אדה"ז להכניסם בסידור כחטיבה בפני עצמה. והם פס"ד בקיצור נמרץ בענינים הרגילים ושווים לכל נפש וצ"ל מצויים גם תח"י זה שאין השו"ע באותה שעה על שולחנו. ונק' בשם סדר (כמ"ש בשעה"כ פ"א ס"ד), או הלכות. וי"ל שגם הל' ברכות כהנים בכלל זה. ב) הנהגות (ולא דינים) בודדות השייכות לאמירת תפלה או ברכה פרטית (עיי' בשעה"כ ש כל הל' ק"ש צ"ל נדפסים בריש הס' ביחד).

והנה בהגדה לא כתב אדה"ז קונטרס, כ"א הביא בס' הנהגות הנחוצות לדעת בשעת מעשה. וע"ז מיוסד מה שכתבתי בלקוטי.

(אג"ק ח"ב ע' שדמ)

בכ"מ חזר בו ממה שכתב בשו"ע

ואף שאדה"ז בשו"ע שלו פסק כדעת המג"א החולק על המ"צ, הרי בכ"מ חזר בו ממש"כ בשו"ע, וכמו שנראה בסידורו, ובנדו"ד מוכח כן ממנהג בית רבי.

וראה בשו"ת דברי נחמי' חאו"ח רסכ"א שכתב על אדה"ז שידוע "שבשו"ע נדחק הרבה שלא לדחות כל דברי האחרונים ז"ל (בפרט המ"א) משא"כ בסוף ימיו שהוסיף חכמה העמיד ע"ד לחלוק עליהם אפילו להקל בכל מה של"נ לי' (וכידוע שבפי' שמעו ממנו ז"ל שחזר בו במה שנתן נאמנות להמ"א יותר מדאי) בפרט בדבר שהמציאו מד"ע כו". ועייג"כ שו"ת צ"צ חאו"ח סי"ח ס"ד עד"ז.

ועפמ"ש בשער הכולל בתחילתו, דבאין הלכה פסוקה, הנה אף שהכריע בשו"ע בנטי' להפוסקים, הכריע בסידורו, שזהו משנה אחרונה שלו, בנטי' להמקובלים - גם בנדו"ד אפ"ל כן ועפ"מ שהביא בשד"ח טעם ע"פ רוחניות הענינים להקדים היה"ר לאכילה, ובפרט, שכנ"ל, גם לדעת המג"א, רק לכתחילה צריך להקדים האכילה (ול' אדה"ז בשו"ע תקפ"ג ס"ג צע"ק), וכדאי טעם הנ"ל לעשות הלכתחילה כדיעבד.

(אג"ק ח"ג ע' קמ)

הלכה כהסידור שהוא בתראי

מה שהעיר מפסק אדה"ז בסידורו להפסיק לענית ברכו וכו' בין תש"י לתש"ר שזהו דלא כמש"כ בשולחנו סכ"ה.

הנה זהו מהדברים שדעת אדה"ז בסידורו שונה מזו שבשו"ע שלו, והלכה כבתראי שהם פסקי הסידור. - כל שנויים אלו נקבצו בס' פסקי הסידור להרב נאה (ירושלים ת"ו, תרצ"ז).

(אג"ק ח"ד ע' קמז)

ההנהגה כפסקי הסידור

במענה על מכתבו מכ"א כסלו, בו כותב אודות פסק רבנו הזקן בסידורו בסדר הכנסת שבת, דהעיקר כשיטת הגאונים בזמן בין השמשות, ומעיר ממה שכתב בשלחנו הטהור סי' רס"א סעיף ה', כשיטת רבינו תם, ומסתפק איזוהי משנה אחרונה.

וכבר הורה נכדו אדמו"ר הצ"צ, אשר הסידור כתב זמן רב אחרי השו"ע (חידושים למס' שבת סוף פרק ז' מו, ד) ובתר פסקי הסידור אזלינן להלכה ולמעשה הן בענין זה והן בכמה ענינים שישנם שינויים בין הסידור והשו"ע (אשר רובם ככולם נקבצו בספר פסקי הסידור להרה"ג הרה"ח כו' אברהם חיים נאה ע"ה מירושלים, ת"ו ע"י משיח צדקנו בב"א).

וזאת להעיר, אשר בספר קצות השלחן להרה"ג כו' נאה הנ"ל סוף חלק ג' העיר על כמה פרטים, בסדר הכנסת שבת לרבנו הזקן.

(אג"ק ח"ב, כ"ג כסלו תשט"ז)

לנהוג לפי המקובלים

ובאופן שהלימוד דתורת הנגלה מוסיף ומסייע בלימוד תורת הנסתר, והלימוד דתורת הנסתר מסייע ומוסיף בלימוד תורת הנגלה.

ועד כדי כך, שלימוד תורת הנסתר נוגע ושייך גם לפסקי דינים בתורת הנגלה: אע"פ שבשו"ע שלו פוסק רבינו הזקן ש"כל דבר שבעלי הקבלה והזוהר חולקים עם הגמרא או הפוסקים הנמשכים אחר הגמרא, הלך אחר הגמרא או הפוסקים הנמשכים

אחרי" - הרי, ידוע מ"ש בשער הכולל ש"חיבור אדמו"ר מהדורא תניינא על השו"ע להכריע כהמקובלים".

וכפי שהשיב בעצמו ש"בדבר שהמקובלים מחולקים עם הפוסקים .. יש לנהוג כהמקובלים", ומ"ש בשו"ע שלו שיש לילך אחר הפוסקים - הרי זה מפני ש"כן כותבים הפוסקים, ובשו"ע נמשך אחר הפוסקים, אבל המקובלים כותבים לילך אחר המקובלים נגד הפוסקים, וזה לא יצויר שהמקובלים יהיו נגד התלמוד, או הפוסקים שלמדו דבריהם מן התלמוד, שבזה כל ישראל שוים" (ובודאי יש לזה מקור גם בגמרא כו'), "ואת הסידור חיבר ג"כ על זה הדרך", להכריע כהמקובלים - לאלו השייכים יותר לדרך החסידות, עבודת התפלה כו'. וכבר האריך הרא"ח נאה בכל זה - בחיבורו על פסקי הסידור.

(משיחת ש"פ שמות כ"ג טבת, מבה"ח שבט, תשמ"ז)

חלוקת השו"ע

החלוקה לא נקבעה ע"י רבינו

דרך אגב: חלוקת שו"ע אדה"ז באופן שחלק חושן משפט נקרא "חלק ששי" – אינה חלוקה של אדמו"ר הזקן, שכן, החלוקה היחידה שנעשתה ע"י אדמו"ר הזקן היא – בהתאם לד' חלקי השו"ע; והחלוקה דחלק ראשון כו' עד חלק ששי, נעשתה, איפוא, בקשר להדפסת השו"ע, ויש לברר אם נקבעה ע"י בני הגאון המחבר עצמם, או ע"י המדפיס כו', ואכ"מ.

(משיחת ש"פ בשלח שבת שירה ט"ו בשבט תשמ"ו)

צ"ע המקור לשם "חלק שישי"

כמובא גם בשו"ע של רבינו הזקן חלק חושן משפט (שנקרא בפי העולם "חלק שישי"). [ובהערה 57:] אבל, לא שמעתי שם זה מכ"ק מו"ח אדמו"ר, וצ"ע המקור דשם זה.

(משיחת ש"פ שופטים ז' אלול תשמ"ה)

הדפסת השו"ע נחיצות העיסוק בהדפסת השו"ע

"תקותי שיהי' זמן אצלי להכין לדפוס"

תקותי שאולי יהי' בקרוב זמן פנוי אצלי להתעסק בהכנה לדפוס הל' נט"י וברה"נ לאדה"ז עם מ"מ וכו', וכחפץ כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, ואולי נמצא במחנם מרשימות הרא"ד לאוואט השייך לזה, או שישנם אצלו איזה ספרים שיכולים להועיל בהנ"ל, מטובו להודיעני בהקדם.

(אג"ק ח"ב ע' קמט)

למהר בהדפסת השו"ע בהידור

בטח התחיל כבר בהדפסת השו"ע וימהר בזה וישתדל שיהי' בהדור האפשרי הן ההדפסה והן הכריכה. הנני מחכה לבירור כאן ע"ד איזה פרטים בנוסח השער ואז אשלחנו אליו.

(אג"ק ח"ב ע' רנח)

ת"ח על ההערה ע"ד ההו"ל של הל' ת"ת

ת"ח על ההערה על דבר ההוצאה לאור של הלכות ת"ת לרבהז"ק, אשר מכבר הי' בדעתי להוציאו לאור במיוחד, ובפרט עכשו כשעוררו עד"ז, וזכות הרבים תלוי בהמעוררים.

ויה"ר שמכאן ולהבא יהי' תוכן מכתביו רק בענינים דלהגדיל תורה ולהאדיר, תורת הנגלה ותורת הנסתר אשר חד הם, שהרי שמא מלתא הוא שנקראים הם חיצוניות ופנימיות, גופא ונשמתא.

(אג"ק חט"ו ע' שכ)

עונג מיוחד לצרף את הטופס הראשון

בקשר עם ימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז הבאים עלינו לטובה הזדרזנו להוציא לאור מדברי רבותינו נשיאינו. ובעונג מיוחד הנני לצרף בזה טופס ראשון [של הלכות תלמוד תורה] שזה עתה הביאו מבית הכורך. ומגלגלין זכות ליום זכאי.

בידעי יחסו של כ' לחב"ד, ובפרט לתורת רבנו הזקן מייסד שיטת החב"ד, בודאי שישמח לבו גם הוא כמונו להיות דולה ומשקה מבאר מים חיים וכעת ישמח ישראל (ל' הסכמה לתניא).

(אג"ק חכ"ג ע' תכ)

הערות קצרות ומ"מ לשו"ע

ולסיים בטוב. יש סיכויים שיו"ל - ע"י צילום - שו"ע אדה"ז. ויש מקום להוספות בעמודים בפ"ע. ואפשר יש אצל כת"ר הערות קצרות, מ"מ וכיו"ב השייך להנ"ל? ומובן אשר מה שיודפס מזה - יאמר דבר בשם אומרו.

(אג"ק ח"י ע' רנד)

להדפיס בצורה היותר מהודרת

בנוגע להשו"ע בטח כבר הגיעו מהרר"ג נוסח ההקדמה וההוראות בהדפסת השער. וצ"ל: היכל שלישי שער שני. וצריך להשמיט ההוספות מהצ"צ. כן מסרתי ע"י הנ"ל פוטוגרפיא מגכת"ק אדה"ז משו"ת ע"ד ריאה להדפיס בהנ"ל. וצ"ל נייר וכריכה (בג' כרכים) היותר מהודרים. מההקדמה לא נשארה אצלי העתקה ובבקשה לשלוח לי קופיא ממנה. השער וההקדמה ידפיס לבסוף (בזמן ולא במקום כמובן) כי אפשר שיהיו איזה שינוים בזה.

(אג"ק ח"ב ע' רפג)

איסוף שיחות כ"ק אדמו"ר על שו"ע אדה"ז²

הנ"ל הציג לכ"ק אד"ש לאסוף את השיחות דכ"ק אד"ש מכל השנים שבהם מדובר ע"ד שו"ע אדמוה"ז, ולהדפיסם בסוף שו"ע אדמוה"ז, וענה כ"ק אד"ש: באם ההנחות כתובים טוב, והוא רק יצטרך לעבור עליהם להכינם לדפוס, להיות רק מכה בפטיש, אז יעשה זאת, אבל אם רשום רק ר"פ וכו', וצריכים הרבה עבודה בזה אז... והוסיף: א יישר כח פאר'ן הצעה.

(ר"ד לאחד בעת היחידות, אור ליום ד', כ' סיון, תשכ"ג)

אישור קבלת הערות מהר"ח נאה

נתקבל מכתבו מכ"ז תמוז ושאח"ז עם הגהותיו לשו"ע אדה"ז י"ג עמודים. ואף שלא עיינתי בהם כי זה עתה נתקבלו כולם בבת אחת אמהר בזה לאשר הקבלה וכפי בקשת כת"ר.

(אג"ק ח"ב ע' שסח)

הדפסת שו"ע עם ביאורים והערות

במ"ש אודות הדפסת שו"ע עם ביאורים והערות, הנה לדאבוני אין זמני בידי לעסוק בזה כדבעי ובעצמי, אלא שעוררתי את איזה מהעוסקים במקצוע זה שאם יש אצלם הערות קצרות, ומובן אשר אין הכוונה לקושיות אלא אדרבה לביאור ולהארה ממקום למקום ישלחום לכאן, ובהתאם לאופן ההדפסה אולי תהי' אפשריות להדפיסם ג"כ וזכות הרבים תלוי בהם, ומובן שאם אצל כת"ר ישנם בכגון דא נא לשלוח לכאן, ומה טוב כתובים בכתב ברור ומצד אחד של גליון. ומ"ש לי כת"ר בנוגע לשו"ע רבנו הזקן, נשמר אצלי, אבל שם קושיות ולא כהנ"ל.

(אג"ק חי"א ע' שצו)

2 יש לציין שבשנת תשנ"א-ב הופיעו בהוצאת מכון 'אהלי-שם' הספר "שולחן המלך" – הערות וביאורים בשו"ע אדה"ז מלוקטים מספרי כ"ק אדמו"ר – ג' חלקים - בעריכת הרב אברהם אלאשויילי..

גדול זכות עשיית מראי מקומות לשו"ע רבינו

ז"ע נתקבל מכתבו וכן ספרו "מראי מקומות וציונים לשו"ע אדה"ו, ות"ח ת"ח וגדול זכות עשיית סימנים וכו' לתורה, ובכיו"ב ה"ז ג"כ זיכוי הרבים, ובנדו"ד - ג"כ הפצת המעיינות וק"ל.

(אג"ק חכ"ו ע' שא)

עניין הסימנים הוא גדול ביותר

דבר בעתו מה טוב, שהגיע, אגב, היום, ה'מראי מקומות וציונים', שעניין הסימנים בתורה הוא (כדברי הגמרא בעירובין) דבר גדול ביותר, ובדומה למה שהדפיסו על חלק ראשון של שו"ע לפני כמה שנים, התקין וזכה לכך אברך בארץ הקודש.

(שיחות קודש תשל"ב ח"א ע' 324)

גודל השמחה שנדפס בחצי כדור התחתון

בימים אלו נסתיימה הדפסת השולחן ערוך של רבינו הזקן (פעם נוספת) בחצי כדור התחתון (כידוע שבו נפעל הענין דמ"ת מתוך קשיים, כמבואר במכתבו של בעל הבר-מצוה ובעל השמחה והגאולה), ויש בו גם הוספות, ועד להוספה מהענינים של רבינו הזקן בעל התניא והשו"ע בעצמו, ובקרוב יהי' זה באופן שיוכלו להמשיך זאת ב"חוצה". והרי זה ענין ש"גמרה של תורה", שבו מחוייבים ע"פ דין בעשיית שמחה, בהוספה על כל הענינים האמורים לעיל.

(משיחת י"ט תמוז תשכ"ח)

עיון בשו"ע מתוך החביבות שבהוצאה החדשה

ובפרט לאור העובדה שבימים האחרונים נדפס מחדש ה"שולחן-ערוך" של אדמו"ר הזקן עם הוספות וכו', וכאשר מתחילים לעיין בשו"ע - לא רק בהוספות שניתוספו בהוצאה זו, אלא מפני החביבות המיוחדת שבהוצאה חדשה מתחילים לעיין שוב בגוף השו"ע מהתחלתו ממש...

(משיחת יום ב' דחג השבועות תשמ"ה)

הון יקר ועשיר מעלת וחשיבות הלימוד בשו"ע

כאב הלב מכך שלא מונחים בשו"ע רבינו

דובר כמ"פ אודות גודל כאב הלב על זה שלא מונחים כדבעי (ועאכו"כ שאין עוסקים בחיות ולהט) בלימוד השו"ע של רבינו הזקן, ובמילא, לא נתבררו הכללים בשו"ע של רבינו הזקן, איזה דינים מביא ואיזה דינים אינו מביא כו'.

(משיחת ו' תשרי תש"ל)

הון יקר ועשיר

הסדר אצל חסידים צריך להיות, שבכל ענין צריכים לראות מה אומרת חסידות על כך, ומה אומרים נשיאי חב"ד על זה ב'נגלה'. וכך ישנו גם על הענין הזה פס"ד של אדמו"ר הזקן בשו"ע... וכאמור כמה פעמים, גודל הצער שלא לומדים את שו"ע אדמו"ר הזקן – זהו הרי הון יקר ועשיר וממקום אחד בשו"ע אפשר ללמוד על מקומות אחרים.

(משיחת ש"פ משפטים תשכ"ז)

חבל שמזניחים את הלימוד בשו"ע

בענין לימוד בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן ישנם בו עניינים נפלאים, וחבל שתופסים ללמוד בחידושי... ומזניחים את הלימוד בשולחן ערוך רבנו שיש בו חידושים נפלאים וכן "בהלכות טריפות", "הלכות נדה" ועוד.

(מיחידות להרא"צ כהן שי' בחודש תשרי תשל"ב)

לדאבוננו אין מדייקים בשו"ע אדה"ז

אותו הפלא רואים גם בשו"ע אדמו"ר הזקן, שלדאבוננו אין מדייקים בלימוד של שו"ע אדה"ז.

(משיחת ש"פ וישב תשל"ו)

מעלת ר' חיים נאה שעסק בלהט בשו"ע רבינו

ר' חיים נאה היתה לו מעלה גדולה - הוא עסק בלהט בשו"ע רבינו הזקן, - ואמנם אין מתאים לדבר על כך בעשי"ת, אך לצערינו הרב רק מעטים בלבד לומדים את שו"ע של רבינו הזקן, ועאכו"כ בדיוק הראוי. הוא התמסר גם בעריכת השוואה עם הסידור.

(משיחת ו' תשרי תשל"ה)

חלוקת שו"ע רבינו

דובר (חי אלול תשכ"ב) שיחלקו את שו"ע אדה"ז על מנת לסיימו עד כ"ד טבת...

(משיחת ש"פ מקץ תשכ"ג)

גזירה חדשה: ללמוד בקביעות בספרי הנגלה של רבינו

...ברצוני לחדש ענין חדש ו"גזירה חדשה" - שיתחילו ללמוד בקביעות את ספרי הנגלה של רבינו הזקן. בנוגע ללימוד ספריו בחסידות - תניא, לקו"ת ותו"א - הרי אין צורך לעורר על כך, אע"פ שהיו זמנים בעבר שגם על כך היו צריכים לדבר (כידוע הסיפורים בליובאוויטש)...

והלוואי וכל האנשים היו לומדים את כל מה שהנשים צריכות ללמוד [בהתאם למוסבר בהל' ת"ת], אילו היו עושים כך - כבר היו למדנים גדולים... ועאכו"כ שילמדו מה שהוא דורש בפרקים שלאחריו.

וע"י הלימוד בספרים גם ימהרו את הגאולה השלימה, כי "אימתי קאתי מר - לכשיפוצו מעיינותיך חוצה", שגם עי"ז פועלים גם את ה"יפוצו מעיינותיך", שזה הכנה לביאת משיח ולימוד תורתו של משיח, שאז יהיה "ולא ילמדו עוד איש את רעהו", משום ש"כי כולם ידעו אותי, ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"...

(משיחת ש"פ תשא תשל"ה)

מדוע לא לומדים שו"ע רבינו?...

דובר ע"ד שאין לומדים בישיבה שו"ע אדמוה"ז וחידושי הצ"צ, ואמר כ"ק אדמו"ר שאינו מבין למה לא השגיחו על זה בליובאוויטש, וכמו"כ בפולין - בפועל אין הי' מפני ששם עשה הסדרים פייוויל זלמנוב, והוא עשה כפי שהיה בליובאוויטש, אבל לפועל אינו מבין למה אין לומדים.

[ואמר א': הלא אומרים צ"צ בעת שאומרים הפלפולים. על כך הגיב כ"ק אדמו"ר:]
זהו רק מפני שאני תובע...

מילא דברי נחמי' הוא ספרי לא מצוי, אבל למה לא שו"ע אדמוה"ז וצ"צ? וכשכבר לומדים שו"ע לומדים הלכות פסח - מה עם הלכות רבית ומה עם הלכות ת"ת?...

(מיחידות לחברי הנהלת ישיבת תו"ת המרכזית '770, ה' תמוז תשכ"ג)

הרי בנושאים אלו יש חידושים בשו"ע רבינו

ומעשה בחסיד שפירסם קונטרס משיעוריו בעניין פחות משוה-פרוטה ושיגרו לרבי (שיחות קודש' שם). הרבי העיר, שראה כי הביא דבריו של גדול מסויים ואילו את אדמו"ר הזקן אינו מזכיר אפילו פעם אחת, כאשר בנושאים אלו ישנם חידושים משולחן ערוך אדמו"ר הזקן.

(שיחות קודש תשכ"ג ע' 408)

צריכים לעסוק בלהט בשו"ע רבינו

הדבר היחידי שאני מתכוון הוא - "יגדיל תורה ויאדיר", מכיון שמסיבות שונות ומשונות לא מתעסקים בלהט בשו"ע אדה"ז כפי שהיו צריכים לעסוק בזה...

שאם כך צריך להיות בנוגע לענינים של עבודה שבלב - עאכו"כ שכך צריך להיות בענינים של נגלה, שיכול להיות שזה פשוט נוגע למעשה בפועל, משום שבעונותינו הרבים ישנם כמה חסידים שלא נוהגים בכמה ענינים כפי פסק אדמו"ר הזקן כשפוסק באופן אחר מפוסקים אחרים, אך ורק מפני שהם לא יודעים שאדה"ז כך אמר ונדפס (ולא רק נשאר ב'דיבור'), אלא שהוא אף פעם לא למד את שו"ע אדה"ז...

כשאומרים לו שבסימן הזה הובא דין זה וזה, ושם יש שינוי, הוא מתחיל להסתכל לכיוון ההוא... סדר מסודר בלימוד בשו"ע הוא (מאיזה סיבה שתהיה, ומסיבות שונות ומשונות) עד עכשיו לא היה, אבל אין צועקין על העבר, ומסתמא יצא מזה לטובה.

(משיחת ח"י אלול תשל"ו)

התעניינות בדברים הצריכים בירור

במה שכותב שיש לו איזה דברים הצריכים בירור בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן, אתעניין לדעת במה הצריך-עיון שלו, ובלבד שלא יקפיד עלי אם יתעכב המענה על שאלתו מרוב הטרדות שסבבוני, אבל במשך הזמן, אקווה להשם יתברך, שאבוא גם כן לידי מענה על זה.

(כ"ט סיון תשי"א, להרש"ז גרליק - ימי מלך ח"ג ע' 1174)

לא לדחות את הלימוד לזמן מאוחר

כאן המקום לעורר על ענין שלדאבוננו (מסיבות שונות ומשונות) נשכח, והוא שאמנם רבו הלומדים תניא ורבו הלומדים בתו"א, ורבו הלומדים בלקו"ת ובספרי חסידות וכיו"ב, הנה לפי ערך של כמות הלומדים בספרים אלו - מעטים הלומדים שו"ע אדמו"ר הזקן.

ומכיון שעומדים בעת רצון של יום ההילולא דבעל השו"ע - כדאי שכל אחד יקח על עצמו (בלי נדר) ללמוד הלכות מהשו"ע, ומה טוב על הסדר, או להצטרף עם עוד כמה, כדי שכולם ביחד ילמדו הלכות שלמות (או את כל השו"ע, כפי שיסכמו ביניהם),

אבל העיקר שיתחילו ללמוד בפועל, ולא לדחות לזמן מאוחר יותר...

וזה יקרב את לעניין של "כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב", ולענין זה שאז יהיה "הליכות עולם לו, א"ת הליכות אלא הלכות"... וגוזרים ש"דאלאי גלות", ו"קץ שם לחושך", ובא משיח צדקנו בעגלא דידן, ומוליכנו לארצנו הקדושה, "ארץ אשר גו' תמיד עיני הוי' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה", במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ שמות תש"מ)

הערות בשו"ע רבינו

במ"ש בענין הערותיו בשו"ע רבינו הזקן, הנה אם יש אצלו עוד איזה הערות אתענג לקבל גם אותם, ובעת הפנאי הנה תקותי שסו"ס יהי' בידי לעיין בהם כדבעי.

(אג"ק ח"ו ע' קכח)

קביעות ברבים בכל יום

נהניתי ממה שמזכיר בסוף מכ' שעשו קביעות ברבים בלימוד שו"ע רבינו בכל יום.

(אג"ק ח"ד ע' תלו)

התעסקות בהסברת הצריך ביאור

ובדרך אגב: ישנו עוד ענין בנוגע לשו"ע אדה"ז שדורש ביאור – והוא בנוגע לסגנון הלשון של שו"ע אדה"ז, שסגנון הלשון של סימן קנ"ה וקנ"ו שונה מסגנון הלשון של כל או"ח, ועד"ז גם סגנון הלשון של הל' ת"ת הוא סגנון נפרד. – בנוגע לחלק שישי, אפשר לומר שזהו סגנון שונה מפני שהם הלכות מלוקטות, עד"ז בנוגע לחלק יו"ד כתוב בהקדמת הרבנים בני הגאון המחבר ש"בחלק היו"ד שבו ההוראות או"ה שלפני המורים יובאו פסקי ההלכה שינה טעמו ולשונו", ועד"ז בנוגע להל' ת"ת – שזה נדפס עוד בחייו,

אבל בנוגע לסימנים קנ"ה וקנ"ו של חלק או"ח, עדיין צריך עיון מדוע הם נכתבו בסגנון שונה. – חשבתי שהכולל שנמצא כאן, יתעסק עם ענינים אלו, יכתבו על זה וכו', אבל עד עכשיו לא עשו את זה, ועכ"פ שמכאן ולהבא יתעסקו בזה.

(משיחת ש"פ מקץ תשל"ו)

לשאת את הל' ת"ת בכיס...

את הל' ת"ת הדפיסו במיוחד בחוברת בפ"ע, וזה גופא בפורמט קטן, שגם אלו שצריכים להחזיק ענינים אחרים בכיסיהם יהיה להם מקום לקחת עמם את הל' ת"ת...

(משיחת ש"פ קרח תשכ"ח)

לכל הפחות שכמה יתבוננו גם בסימן זה...

היות והרי מתעסקים בלהט שתהיה הוספה בקביעות עתים לתורה, ובפרט ב"לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא" - שלכל הפחות אחד, או שניים, או שלושה אנשים גם יתבוננו בסימן זה משו"ע אדמו"ר הזקן.

וע"י שלומדים תורתו - נזכה ללמוד תורתו מפיו, מכיון שיהיה "והקיצו ורננו שוכני עפר" ואדמו"ר הזקן וכל נשיאי חב"ד בתוכם, ועד"ז המגיד והבעש"ט ודוד מלכא משיחא בתוכם, בגאולה האמיתית והשלימה, במהרה בימינו ובעגלא דידן ממש.

(משיחת ש"פ תשא תש"מ)

לימוד רב עד שיצטרכו חוברות חדשות בהוצאה חדשה

שלכן התקוה חזקה, שלא רק כדרך העולם שבשעה שנדפס דבר חדש³, ובפרט שהתווספו מראי מקומות חדשים וכיו"ב, אזי צריך לקנות, אבל לאו דוקא שצריך ללמוד את זה, בשביל זה יש עוד זמן, שכן זה כבר נמצא ברשותו.. - התכלית היא שיקנו ושילמדו את זה כ"כ הרבה, שבמהרה יצטרכו להדפיס הוצאה שני', מפני שההוצאה הראשונה כ"כ הרבה דפדפו ולמדו בה, שמוכרחים כבר שיהיה חוברות חדשות עם הוצאה חדשה...

(משיחת י"ב תמוז תשכ"ה)

דרכי הלימוד

לימוד הקדמת בני המחבר לפני השו"ע

ובהקדים - שלפני השו"ע עצמו ישנה "הקדמת הרבנים בני הגאון המחבר ז"ל", אשר מכיון שכתבו הקדמה זו והדפיסוה לפני השו"ע, הרי מובן, שיש ללמדה בתור הקדמה לשו"ע, היינו, לפני לימוד השו"ע עצמו.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב סיפר אודות הנהגתו של אביו אדמו"ר מהר"ש, שלא הי' מעיין ב"הקדמה" של ספר, אא"כ זוהי הקדמה הנוגעת לגוף הספר. - בספרי גדולי ישראל ומחברים אמיתיים, הרי ה"הקדמה" קשורה ושייכת להבנת הספר עצמו, ובמילא, יש להתחיל מההקדמה, משא"כ אצל המחברים החדשים, לא נוגעת ההקדמה לגוף הספר, ובמילא, חבל להקדיש זמן לקריאת ההקדמה.

ובנדו"ד - מובן וגם פשוט ש"הקדמת הרבנים בני הגאון המחבר ז"ל" נוגעת להבנת השו"ע עצמו, ולכן, יש להקדים תחילה את לימוד ה"הקדמה"...

(משיחת יום ב' דחג השבועות תשמ"ה)

כל מה שנקבע בשו"ע הוא דין לכאו"א מישראל

ולהעיר, שאף שרבינו הזקן כותב "כל ירא שמים יחמיר לעצמו כו" - הרי זה ע"ד הענינים ד"לפנים משורת הדין" שנקבעו בשו"ע, שעיי"ז נעשו דין בשו"ע, אף שבזמן הש"ס לא היו בגדר של חיוב ע"פ דין, כי אם "לפנים משורת הדין".

וכפי שמצינו בכל עניני תורה ומצותי' - שמזמן לזמן הולכים ומתרבים כו' ע"י "תלמיד ותיק", אשר, "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נאמר למשה מסיני, ועאכו"כ חידוש של פוסק הדור (לא רק "תלמיד ותיק" סתם), ובנדו"ד - רבינו הזקן, שנקרא בפי כל ישראל בשם "בעל התניא והשולחן ערוך": "בעל" - שתורתו נקראת על שמו, "התניא" - פוסק בנסתר דתורה, פנימיות התורה, "והשולחן ערוך" - פוסק בנגלה דתורה, אשר, פסקי-הדינים שלו הם "כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם", ויתירה מזה - "הלכות בטעמיהן", היינו, לא רק הלכות פסוקות כבשו"ע דהב"י (מכיון שסמך

על חיבורו הארוך על הטור שבו ביאר טעמי ההלכות (כו'), כי אם, שגם טעמי ההלכות מונחים על ה"שולחן הערוך".

ולכן, כאשר רבינו הזקן כותב בשולחנו הערוך "כל ירא שמים יחמיר לעצמו כו'" - הרי זו הוכחה שענין זה שייך לכאו"א מישראל, שבשבילו נעשתה מלאכת חיבור השו"ע, כמ"ש בהקדמת הרבנים בני הגאון המחבר ז"ל בביאור הוראת הרב המגיד לרבינו הזקן ע"ד חיבור השו"ע - מפני שצרכי ישראל מרובים ובפרט בצוק העתים הללו כו' דעתם קצרה לבוא בערוכה בעיון ים התלמוד והפוסקים לידי מוצא הדין כו' , שלכן, יש צורך ב"פסקי דינים.. בטעמיהן בלשון זך ונקי להיות שגורה בפי כל אדם".

כלומר, גם אם בשאר ענינים מתנהג ע"ד המיצוע, יש לו הוראה ונתינת כח להתנהג בענין זה כ"ירא שמים".

(משיחת ו' תשרי תשמ"ז)

נחיצות סידור כללים

ולהעיר, שבעוונותינו הרבים, הנה עד עתה לא עסק אף אחד בסידור כללי רבינו הזקן בשולחנו. - הנני משתמש בלשון "בעוונותינו הרבים", כיון שסידור הכללים בשו"ע אדה"ז, היה מביא תועלת גדולה בלימוד השו"ע כו'.

(משיחת י"א ניסן תשכ"ב)

בהעמקה בלשונו מתבאר גם במקצועות אחרים בתורה

כאמור לעיל, יש ללמוד שו"ע רבנו הזקן בעיון, להעמיק בסגנון לשונו ולדייק בכל תיבה שלו, שע"ז יתוספו כמה וכמה ביאורים ובירורים כדי להבהיר את ההלכה על מקומה, וגם כדי ללמוד ממנה למקומות אחרים בתורה, הן אלו הקשורים להלכה זו גופא, והן ענינים הקשורים עם מקצועות אחרים בתורה...

יתן השי"ת, שילמדו בעיון את שולחן ערוך רבנו הזקן והתניא...

(משיחת יום א' פ' וארא, כ"ד טבת תשכ"ג)

יגיעה רבה בהבנת הטעמים

והנה, כיון שעיקר לימוד התושבע"פ הוא בלימוד ההלכות בטעמיהן, הרי מובן, שצריך לזה יגיעה רבה, כדי להבין היטב את הטעם, ועי"ז - "להבין דבר מתוך דבר ולדמות דבר לדבר", כנ"ל.

(משיחת ש"פ ויקהל תשי"ד)

